

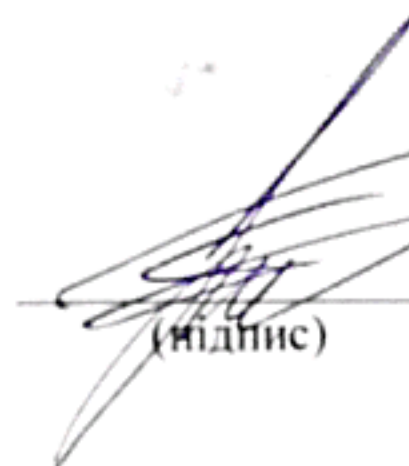
МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра адміністрування податків

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Вплив цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків»

Здобувача вищої освіти II курсу,
групи ФМФА-22-1,
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»,
ОПП «Фіскальне адміністрування»

(підпис)

Ткаченко
Ігор Юрійович

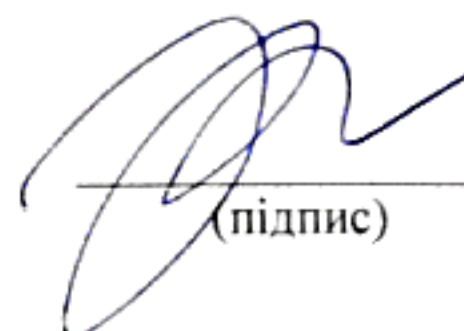
Науковий керівник

(підпис)

Іванишина
Ольга Степанівна,
к.е.н., доцент

Керівник освітньо-професійної
програми

(підпис)

Швабій
Костянтин Іванович,
д.е.н., професор

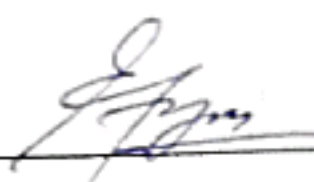
Допущено до захисту за рішенням кафедри адміністрування податків,
протокол від «26» 01 2024 № 5

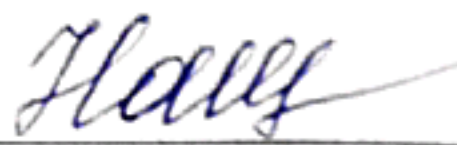
Завідувач кафедри
адміністрування податків

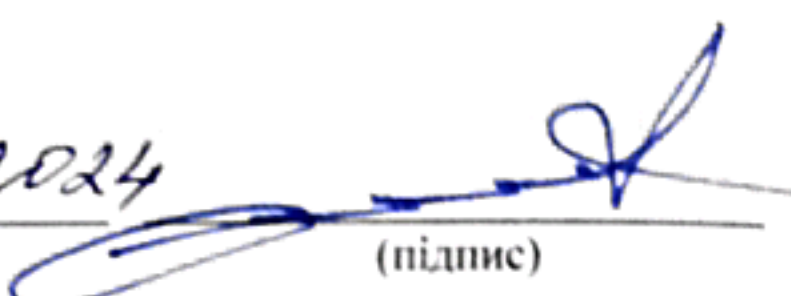

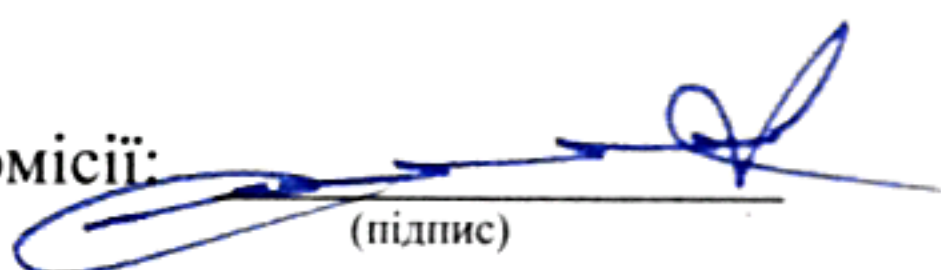
(підпис)

Іванишина О.С.,
к.е.н., доцент

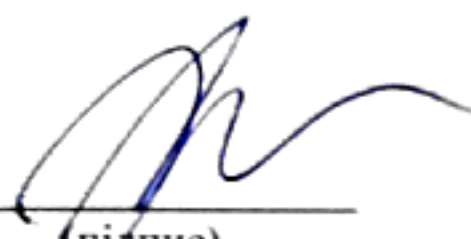
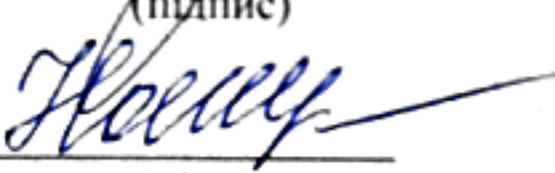
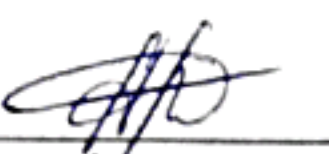
Реєстрація № 12 15.01.2024
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до зачету 26.12.2023
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 93/A/5 09.02.2024
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: І. Л. Романов
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії:

<u></u> (підпис)	<u>К. І. Швабій</u> (ініціали, прізвище)
<u></u> (підпис)	<u>О. С. Іванишина</u> (ініціали, прізвище)
<u></u> (підпис)	<u>Т. В. Тучак</u> (ініціали, прізвище)

Секретар
комісії

М. В. Ярусс

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії, членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ				
1. Зміст випускної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30	25		
2. Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10	10		
3. Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5	5		
4. Рецензент	від 0 до 5	5		
РАЗОМ БАЛІВ*	від 0 до 50	45		
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	від 0 до 10	10		Романов І.Л.
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		Швабій К.І.
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	25		Іванишина О.С.
5. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	8		Тучак Т.В.
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	48		Яруш М.В.
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	93		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
93	A	5 (відмінно)	09.02.2024	Романов І.Л. Швабій К.І. Іванишина О.С. Тучак Т.В. Яруш М.В.

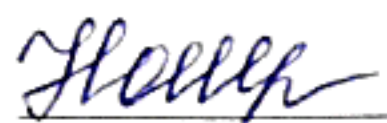
ПРАВИЛА ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНОК ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра фіскального адміністрування
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Затверджую
Завідувач кафедри

 Іванишина О.С.

« 16 » 01 2023 »

**Завдання на кваліфікаційну роботу
здобувачу вищої освіти
Ткаченка Ігоря Юрійовича**

1. Тема кваліфікаційної (дипломної) роботи
«Вплив цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків»
2. Затверджена наказом ректора від 30.11.2022 № 1254
3. Строк здачі закінченої роботи – 09.02.2024
4. Цільова установка – дослідження шляхів впливу цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків.

Метою дипломної роботи є вивчення впливу цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків.

Об'єктом дослідження дипломної роботи є вплив цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади формування та реалізації цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків.

Вихідні дані до роботи сучасні наукові праці українських, зарубіжних науковців, статті в періодичних виданнях з проблематики.

5. Перелік графічного матеріалу – 6 таблиць, 17 рисунків.

6. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом)

1. Проблеми цифровізації системи адміністрування податків
2. Тенденції впливу цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків в Україні
3. Аналіз зацікавлених сторін в розвитку цифровізації системи адміністрування податків
4. Цілі розвитку цифровізації системи адміністрування податків
5. Оцінка індикаторів розвитку цифровізації системи адміністрування податків в Україні
6. Підходи щодо покращення цифровізації системи адміністрування податків в Україні
7. Перспективи розвитку цифрових технологій в системі адміністрування податків в Україні
8. Виклики запровадження нових підходів розвитку цифровізації системи адміністрування податків в Україні

7. Календарний план виконання роботи

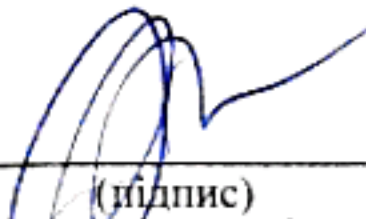
№ п/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1.	Вибір теми дипломної роботи та написання заяви на її затвердження	04.11.22	04.11.22
2.	Отримання завдання наукового керівника для виконання дипломної роботи	16.01.23	16.01.23
3.	Узгодження плану дипломної роботи з керівником	01.03.23	01.03.23
4.	Підготовка I-IV розділів дипломної роботи та подання її керівнику	16.06.23	16.06.23
5.	Підготовка IV-VII розділів дипломної роботи та подання її керівнику	02.11.23	02.11.23
6.	Підготовка вступу та висновків	30.11.23	30.11.23
7.	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень наукового керівника	15.12.23	15.12.23
8.	Отримання відгуку наукового керівника	26.12.23	26.12.23
9.	Перевірка роботи в системі антиплагіат	08.01.24	08.01.24
10.	Отримання зовнішньої рецензії	12.01.24	12.01.24
11.	Отримання допуску зав.кафедри до захисту	16.01.24	16.01.24
12.	Попередній захист роботи	18-19.01.24	18-19.01.24
13.	Захист дипломної роботи	08-09.02.24	08-09.02.24

Дата видачі завдання « 16 » січня 2023

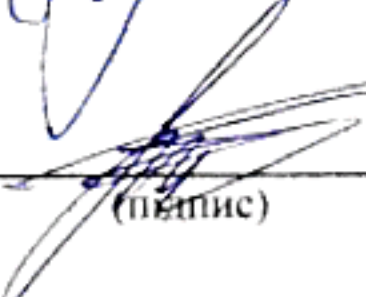
8. Керівник кваліфікаційної роботи

(підпис) Іванишина О.С.
(прізвище, ініціали)

9. Керівник освітньо-професійної програми

(підпис) Швабій К.І.
(прізвище, ініціали)

10. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти

(підпис) Ткаченко І.Ю.

АНОТАЦІЯ

«Вплив цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків»

Мета роботи – вивчення впливу цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків у сучасних умовах.

Завданнями роботи є: формування проблеми щодо впливу цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків; аналіз масштабу та гостроти проблеми щодо впливу цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків; характеристика стейкхолдерів та їх позицій в контексті впливу цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків; розкриття цілей впливу цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків; характеристика кількісних та якісних індикаторів впливу цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків; опис альтернативних підходів до вирішення проблем щодо впливу цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків; узагальнення ідей, компромісів для досягнення цілей щодо проблем впливу цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків; розроблення напрямків мінімізації впливу викликів цифровізації на систему адміністрування податків.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади формування та реалізації цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків.

Об'єктом дослідження є вплив цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків.

За результатами дослідження сформульовані нові завдання та функції органів ДПС України для належного впровадження впливу цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків у сучасних умовах.

Одержані результати можуть бути використані при написанні інших наукових робіт, так і під час формування звітних документів.

Дипломна робота містить 65 сторінок, 6 таблиць, 17 рисунків, список використаних джерел з 52 найменувань.

Ключові слова: цифровізація, адміністрування податків, цифрові технології, розвиток.

Рік виконання дипломної роботи – 2023.

Рік захисту роботи – 2024.

ANNOTATION

«The influence of digital technologies on the development of the tax administration system»

The purpose of the work is studying the influence of digital technologies on the development of the tax administration system in modern conditions.

The objectives of the work are: formation of a problem regarding the impact of digital technologies on the development of the tax administration system; analysis of the scale and severity of the problem regarding the influence of digital technologies on the development of the tax administration system; characteristics of stakeholders and their positions in the context of the influence of digital technologies on the development of the tax administration system; revealing the goals of the impact of digital technologies on the development of the tax administration system; characteristics of quantitative and qualitative indicators of the influence of digital technologies on the development of the tax administration system; description of alternative approaches to solving problems regarding the impact of digital technologies on the development of the tax administration system; generalization of ideas, compromises to achieve goals regarding the problems of the impact of digital technologies on the development of the tax administration system; development of directions for minimizing the impact of digitalization challenges on the tax administration system.

The subject of research there are theoretical and practical foundations for the formation and implementation of digital technologies for the development of the tax administration system.

The object of research is influence of digital technologies on the development of the tax administration system.

According to the results of the research: new tasks and functions of the DPS of Ukraine for the proper implementation of the impact of digital technologies on the development of the tax administration system in modern conditions.

The obtained results can be used when writing other scientific works, as well as during the formation of reporting documents.

Thesis contains 65 pages, 6 tables, 17 figures, a list of used sources of 52 titles.

Key words: digitization, tax administration, digital technologies, development.

The year of completion of the thesis – 2023.

Year of protection of work – 2024.

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП.....	7
1. Проблеми цифровізації системи адміністрування податків.....	10
2. Тенденції впливу цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків в Україні.....	12
3. Аналіз зацікавлених сторін в розвитку цифровізації системи адміністрування податків	24
4. Цілі розвитку цифровізації системи адміністрування податків	29
5. Оцінка індикаторів розвитку цифровізації системи адміністрування податків в Україні.....	30
6. Підходи щодо покращення цифровізації системи адміністрування податків в Україні	42
7. Перспективи розвитку цифрових технологій в системі адміністрування податків в Україні	47
8. Виклики запровадження нових підходів розвитку цифровізації системи адміністрування податків в Україні.....	51
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Цифровий розвиток України відіграє важливу роль в прискоренні економічного та соціального розвитку держави спрямовуючи її економічний й інноваційний потенціал, впливаючи на різні сфери, конкурентоспроможність на світовій арені, збільшення ефективності вітчизняної промисловості. Перш за все, цифрові технології торкнулися економіки держав, а значить й оподаткування і системи адміністрування податків та зборів. Ключові технології цифрової економіки сприяють цифровій трансформації бізнесу, тобто перетворенню аналогових продуктів, бізнес-процесів та бізнес-моделей організацій на такі, в основі яких зосереджене ефективне використання цифрових технологій. Крім того, варто вказати і те, що цифрова економіка формує нове та цифрове середовище бізнесу. Так, протягом останніх 4-5 років цифрові технології економіки та суспільства стали одним із пріоритетів в рамках даної політики і продовжують утримувати увагу головних стейкхолдерів як з боку Європейського Союзу (ЄС), так й у середині більшості країн-партнерів. Цифрові технології в системі адміністрування податків є серйозним питанням, вирішення якого дасть змогу одержати вагомі позитивні зрушення, використовуючи потенціал новітніх цифрових технологій і спираючись на накопичений власний досвід діючих податкових систем, вивчаючи провідну практику податкового адміністрування інших країн світу. На даний час, в Україні уже спостерігається результативність впливу цифрових технологій системи адміністрування податків й початок еволюційної переорієнтації на збір великих обсягів даних щодо визначення податкових зобов'язань за принципами справедливості й прозорості. Вплив цифрових технологій на розвиток економіки в цілому, зокрема на розвиток системи адміністрування податків ще довго залишатиметься у центрі її глобальної дискусії, тому що дана тематика є досить актуальною не тільки для України, але і для всіх країн ЄС.

Стан і ступінь розробки проблеми в спеціальній літературі. Вивченням питання впливу цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків займалися і на даний час займаються багато вітчизняних науковців, зокрема: Дмитрик О. О., Кобильнік Д. А., Колісник А. С., Кучерявенко М. П., Макух О. В., Рядінська В. О., Чинчин М.М. та інші. Саме у результаті виникнення нових видів економічної діяльності, що орієнтовані на глобальний віртуальний простір, нових форм цифрових активів зі формуванням відповідної ринкової інфраструктури, виникає необхідність у формуванні концептуальних та методологічних засад стосовно впливу цифрових технологій на систему адміністрування податків. Однак не зважаючи на те, що вплив цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків являється предметом досить активного обговорення серед вітчизняних економістів, саме в контексті практичного впровадження й імплементації міжнародного досвіду дана проблематика є все ще нерозкритою.

Мета і завдання дослідження. Метою дипломної роботи є вивчення впливу цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків у сучасних умовах.

У процесі написання дипломної роботи для виконання мети поставлені наступні завдання:

- формування проблеми щодо впливу цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків;
- аналіз масштабу та гостроти проблеми щодо впливу цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків;
- характеристика стейкхолдерів та їх позицій в контексті впливу цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків;
- розкриття цілей впливу цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків;
- характеристика кількісних та якісних індикаторів впливу цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків;

- опис альтернативних підходів до вирішення проблем щодо впливу цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків;
- узагальнення ідей, компромісів для досягнення цілей щодо проблем впливу цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків;
- розроблення напрямків мінімізації впливу викликів цифровізації на систему адміністрування податків.

Об'єкт дослідження – вплив цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків.

База досліджень – Державна податкова служба України.

Предмет дослідження – теоретичні та практичні засади формування та реалізації цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків.

Методи дослідження: У процесі написання дипломної роботи для реалізації завдань були використані загальнонаукові методи дослідження, зокрема: методи абстрагування та узагальнення – для розкриття сутності цифрових технологій, для аналізу та оцінки сучасних результатів цифровізації системи податкового адміністрування; методи коефіцієнтний, статистичний та порівняння - для характеристики стейкхолдерів та їх позицій в контексті впливу цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків, а також для розкриття цілей впливу цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків; методи моделювання, прогнозування – для характеристики та узагальнення проблем, ідей та перспектив, що впливають на цифровізацію в сфері податкового адміністрування під впливом економічної нестабільності в країні; методи табличний та графічний – для наочного представлення теоретичних та практичних результатів, які одержані у процесі даного дослідження.

Практичне значення результатів дослідження. Отриманні результати дипломної роботи можуть використовуватися як при написанні інших наукових робіт, так і під час формування звітних документів.

Апробація результатів роботи

1. Проблеми цифровізації системи адміністрування податків

Для поліпшення ситуації з системою адміністрування податків в Україні багато хто вважає, що необхідно знизити податки та інші обов'язкові платежі, однак за словами багатьох економістів це потягне посилену відповідальність. Саме тому більшість схиляється до запровадження нової, сучасної податкової системи, яка буде включати в її діяльність перш за все цифрові технології. Цифрові технології у сфері оподаткування являються важливою складовою розвитку цифрової економіки. В сфері оподаткування послуги й сервіси, що були тільки у проектах, на даний час є вже реальністю. В Україні здійснюються заходи для задоволення потреб платників податків та інших обов'язкових платежів у зручності, простоті й комфортності усіх процедур із оподаткування, оскільки цифровізація допомагає нівелювати людський фактор в механізмах адміністрування податків. Цифрові технології повинні забезпечувати кожному громадянину рівні можливості доступу до послуг, інформації та знань, які надаються на основі інформаційно-комунікаційних технологій. Реалізація цього принципу можлива за наявності консолідаційних зусиль політиків, органів державної влади, бізнесу, громадськості. Усунення бар'єрів - основний фактор розширення доступу до глобального інформаційного середовища та знань.

На шляху до цифровізації системи податкового адміністрування Державна податкова Служба (ДПС) України має надійних партнерів – Міністерство фінансів України (МФУ) та Міністерство цифрової трансформації (Мінцифри). Завдяки ефективній співпраці ДПС й Мінцифри платники уже мають змогу користуватися на Порталі «Дія» такими цифровими послугами як ID14, «Маятко», шеринг документів, цифровий податковий номер та довідка про доходи. Також в «Дія» є доступними сервіси податкової для фізичних осіб, тобто платники у розділі «Мої податки» на Порталі «Дія» можуть одержати інформацію про власні податкові дані, стан розрахунків із бюджетом, дані про банківські рахунки та мають можливість сплати податки та подати декларації для ФОП-спрощенців. Сучасним та досить важливим проектом, в реалізації

якого ДПС бере активну участь, стало запровадження «Дія.City», що є унікальним правовим та податковим простором для компаній.

В 2022 році було оприлюднено концепцію реформи цифровізації Державної податкової служби України, яка представлена в Додатку А [13]. Відповідно до якого до кінця 2023 року податкова має повністю перейти на електронні сервіси. Тобто українці - мають отримати податкову у смартфоні, яка, як вважають ініціатори Е-реформи, має вирішити низку проблем, а саме: мінімізувати особисті контакти платників податків та інших обов'язкових платежів зі співробітниками ДПС, а також забезпечити легкий й прозорий сервіс податкового адміністрування. Однак одна річ оприлюднення, інша - реалізація. Передбачається те, що після цифровізації податківці не матимуть жодних підстав для здійснення виїзних перевірок, якщо декларація перед подачею пройшла перевірку онлайн у базі даних ДПС, а платник виявив всі ризики і виправив їх якщо потрібно. Що стосується ФОП, що перебувають на єдиному податку, та громадян, що декларують майновий стан, - то їм взагалі не потрібно буде заповнювати декларації. Це буде робити сама податкова, яка буде відповідати за правильність й вчасність декларування.

Цифрові технології в системі адміністрування податків - це не тільки дійовий інструмент в боротьбі із корупцією та створення комфортніших умов для платників податків. Також держава сподівається, що Е-реформа посприє зменшенню витрат на утримання податкового апарату і дозволить заощадити гроші підприємцям на адміністрування податків, зменшить податки й мінімізує контакт чиновників із громадянами. Вважається, що це має відбутися взамін на закриття незаконних схем й сумлінність платників податків. Тобто мета - це податкова без податківців, митниця без митників, а також автоматичні цифрові процедури. Цифрові технології в податковій діяльності дадуть колосальні можливості спростувати відносини у даній галузі, де є будь-який контакт між громадянином та посадовцем, між бізнесом й чиновником.

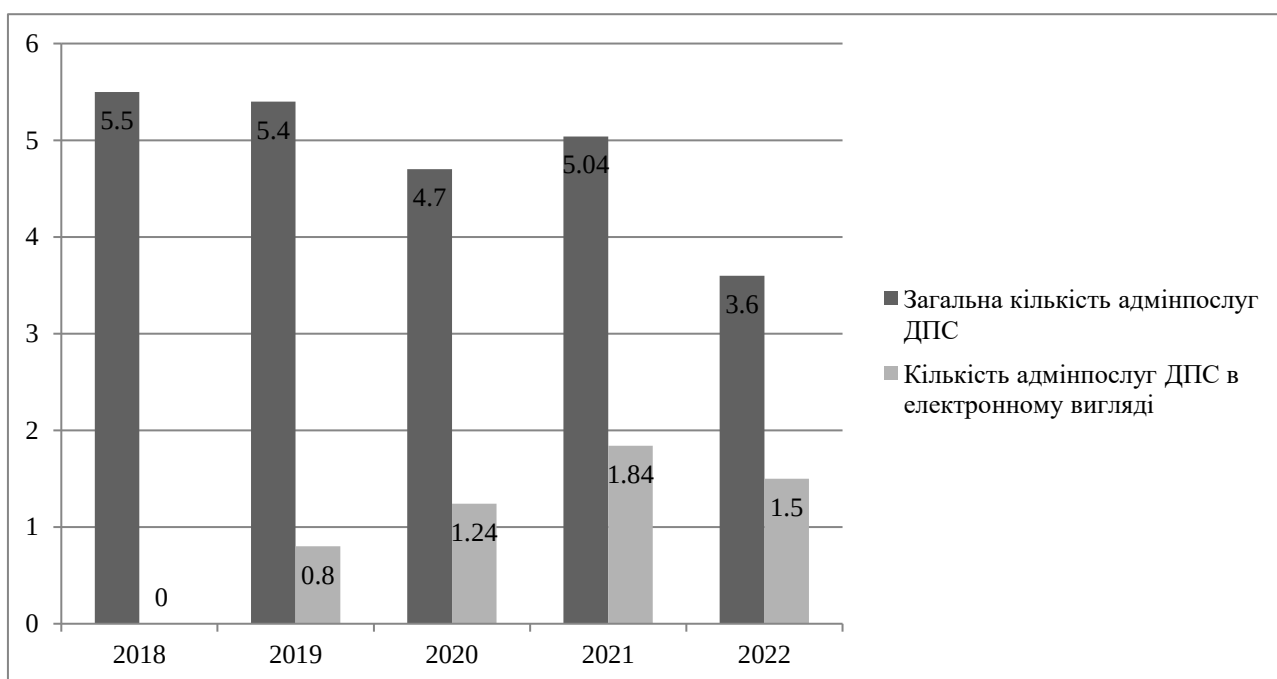
2. Тенденції впливу цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків в Україні

2022 рік став роком реальної спільної роботи податківців й платників податків, які єдиним фронтом пліч-о-пліч стали на захист економіки України. Оскільки сильна економіка та наповнений бюджет – це забезпечення видатків на оборону й безпеку держави, освіту, медицину, організацію безперебійної роботи сервісів й послуг, що надаються державними органами та виконання їх функцій. Долаючи виклики, спричинені військовою агресією проти України, ДПС України в 2022 році продовжувала реалізацію власної місії: бути повністю прозорою, сучасною та технологічною податковою службою, що надає якісні й зручні послуги платникам, ефективно адмініструє податки, збори і платежі та виявляє нетерпимість до корупції.

В 2022 році ДПС України за кілька днів після початку широкомасштабного вторгнення змогла організувати роботу податкових сервісів, навіть в той час, коли у межах столиці та Київської області велися бої. Це стало можливим саме завдяки впровадженню цифрових технологій. Для зручності суб'єктів господарювання й громадян було прийнято рішення про їхнє обслуговування незалежно від місця реєстрації, а окремі повноваження у сфері адміністрування податків мали можливість здійснювати й інші територіальні органи ДПС. Останнє було важливе із врахуванням того факту, що частина ДПІ, а саме 81 інспекція тимчасово припинили роботу через військові дії у їх регіонах, внутрішньо переміщені особи потребували оперативної комунікації й якісного сервісу.

Впродовж 2022 року завдяки ефективній організації роботи, швидкому реагуванню на ситуацію, яка склалася, та прийняттю управлінських рішень ДПС України надало 3,6 млн. адміністративних послуг (рис.2.1). В електронному вигляді в 2022 році надавалися майже половина послуг, а саме 1,5 млн. Відповідно до офіційних даних їх перелік, якість, повнота й своєчасність з кожним роком зростають. Наразі платники можуть скористатися

145 видами адміністративних послуг. Динаміка надання адміністративних послуг органами ДПС України протягом 2018-2022 років вказує на значне скорочення кількості надання адміністративних послуг в 2022 році з 5,5 млн в 2018 році до 3,6 млн. Однак кількість адміністративних послуг ДПС в електронному вигляді зростає з кожним роком, за винятком 2022 року (пов'язано з військовими діями). Найбільша кількість адміністративних послуг в електронному вигляді була надана в 2021 році – 1,84 млн. Можна зробити висновок, що адміністративні послуги ДПС все більше стають популярними і

необхідними для потенційних платників податків.

Рис.2.1. Динаміка надання адміністративних послуг органами ДПС України

Джерело: [19]

На сьогодні, податкова мережа обслуговування платників податків - це 559 точок доступу по всій країні, без врахування 81, які тимчасово припинені. Велика кількість податкових послуг надаються в електронному вигляді за допомогою цифрових технологій, а саме: надають адміністративні, інформаційно-консультативні послуги та приймають податкову звітність. Для розвитку цифровізації системи адміністрування податків ДПС продовжує активно провадити співпрацю та обмін досвідом із міжнародними колегами та виконує завдання в сфері євроінтеграції. Важливим кроком в сфері податкового

співробітництва проведено консультації із Генеральним директором з питань оподаткування й митного союзу ЄС (TAXUD) та підписано Угоду між Україною та Євросоюзом про участь нашої держави у програмі ЄС для співробітництва у галузі оподаткування «Fiscalis» [1].

Для посилення цифровізації системи адміністрування податків було видано 90 тис. інформаційних матеріалів та проведено 5,5 тис. заходів за участю засобів масової інформації. ДПС України спільно із платниками податків крокує в ногу з часом, тому за 2022 рік аудиторія комунікаційних ресурсів збільшилася. Зокрема, в своїй діяльності Е-кабінетом послуговуються 4 млн користувачів, що є на 500 тис. більше ніж за попередній звітний період (рис.2.2). Також збільшилася на 7,3 тис. аудиторія електронного сервісу InfoTAX – 56,7 тис. користувачів, активно працюють вебпортал, Telegram-канал й Facebook-сторінка. Так, Telegram-канал має 53,2 тис. підписників, Facebook-сторінка - 113 тис., офіційний сайт ДПС щомісяця відвідували в середньому 434 тис. користувачів в 2022 році.

Рис.2.2. Складові сервісного обслуговування ДПС України

Джерело: [19]

Одним з головних пріоритетів роботи в системі адміністрування податків є цифровізація послуг та сервісів. Найголовнішим досягненням цифровізації системи адміністрування податків є впровадження Е-кабінету. Основні складові Е-кабінету представлені на рис.2.3. На даний час вже оцифровано 100 % реєстрів ДПС, форм та форматів документів звітності, сервісних запитів, інформаційних взаємодій із центральними органами виконавчої влади (ЦОВВ) та 88% адміністративних послуг (табл.2.1).

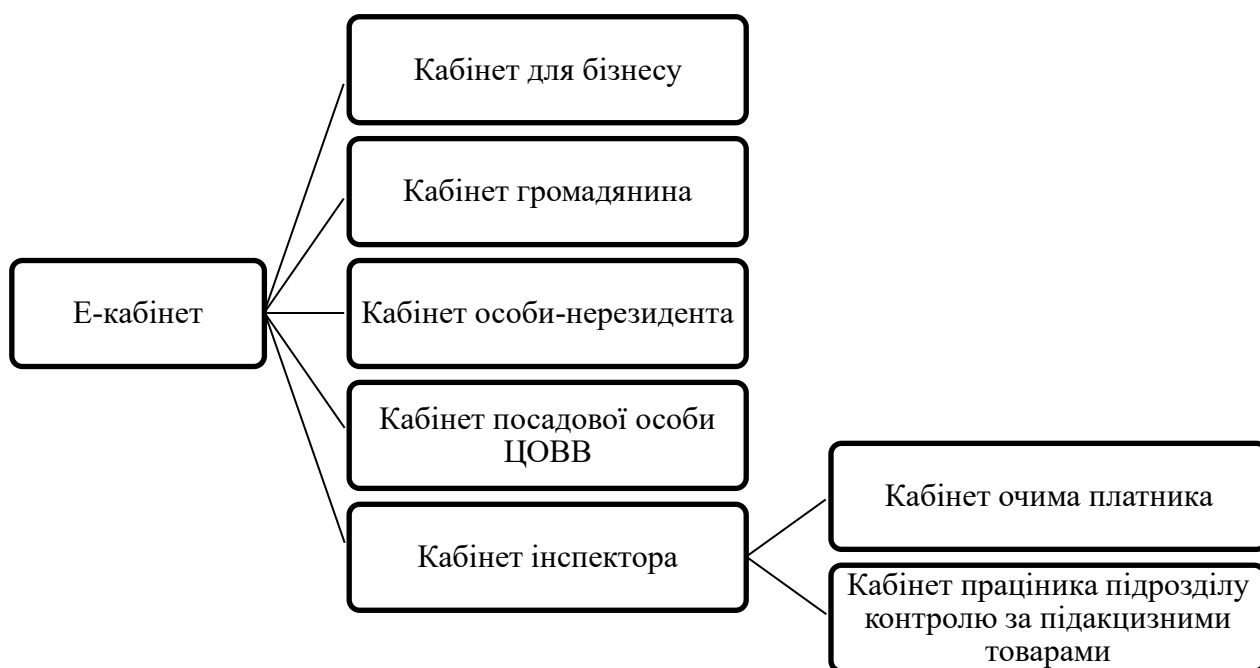

Рис.2.3. Основні складові Е-кабінету ДПС України

Джерело: [19]

Для ефективного й якісного обслуговування платників та здійснення інших завдань в 2022 році ДПС України реалізувала низку успішних кейсів із різних напрямів, зокрема нові опції в Е-кабінеті, Дія.City. А для зручності ведення бізнесу в межах реалізації програми «Підтримка державного управління фінансами для України – EU4PFM» доопрацьовано безкоштовне програмне рішення ДПС й розроблено програмне забезпечення мобільного додатку ПРРО для iOS, web версія, Windows, Android. Також в 2022 році із метою забезпечення взаємодії особи-нерезидента із контролюючим органом запрацював ще один вдалий кейс – Е-кабінет для даної категорії, яке є

спеціальним ІТ-рішенням, що забезпечує можливість: створення облікового запису особи-нерезидента, формування й подання заяв, одержання інформаційних повідомлень, надання прав доступу до інформації уповноваженим особам та здійснення листування. Для підвищення стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні в 2022 році запроваджено коло заходів із розвитку ІТ-індустрії, а саме спеціального режиму оподаткування резидентів Дія.City. Станом на 01.01.2023 вже зареєстровано у реєстрі Дія.City 415 резидентів.

Таблиця 2.1

Результати цифровізації системи адміністрування податків

№з/п	Послуга ДПС	Відсоток цифровізації	Кількість
1	Реєстри ДПС	100	48
2	Форми та формати документів звітності	100	197/475
3	Сервісні запити	100	214
4	Адміністративні послуги	88	145
5	Інформаційні взаємодії з ЦОВВ	100	175

Джерело: [21]

Для забезпечення цифровізації системи адміністрування податків активно відбувалася нормотворча діяльність. В 2022 році ДПС України було проведено роботу із відпрацювання та супроводження 93 проектів нормативно-правових актів, підготовлено 121 пропозицію до проектів законів, які зареєстровані у Верховній Раді України та 102 пропозиції щодо впливу законопроектів на показники бюджету. До Податкового кодексу України було внесено коло змін, що спрямовані на підтримку платників податків в умовах дії воєнного стану, ДПС України забезпечено практичну реалізацію таких змін. Зокрема, звільнено від відповідальності платників в разі неможливості виконання своїх обов'язків, діяв мораторій на податкові перевірки, окрім фактичних, встановлено особливості застосування спрощеної системи оподаткування.

Оскільки через військову агресію проти України було введено мораторій на проведення переважної більшості перевірок, ДПС застосовувалися лише дозволені заходи контролю й посилена аналітична робота для виявлення недобропорядного бізнесу. Кількість контрольних заходів ДПС України представлена на рис. 2.4. Так в межах боротьби із тіньовим обігом підакцизної продукції у результаті перевірок було встановлено 535 випадків продажу алкогольних напоїв й тютюнових виробів без марок акцизного податку або із підробними на загальну суму 13,6 млн гривень. Також було виявлено в 332 випадках продаж алкогольних напоїв без відображення в чеках РРО/ПРРО реквізитів марок акцизного податку. Застосовано штрафних санкцій на загальну суму 14,2 млн гривень. У 544 випадках ініційовано вилучення контрафактної продукції на суму 11 млн гривень.

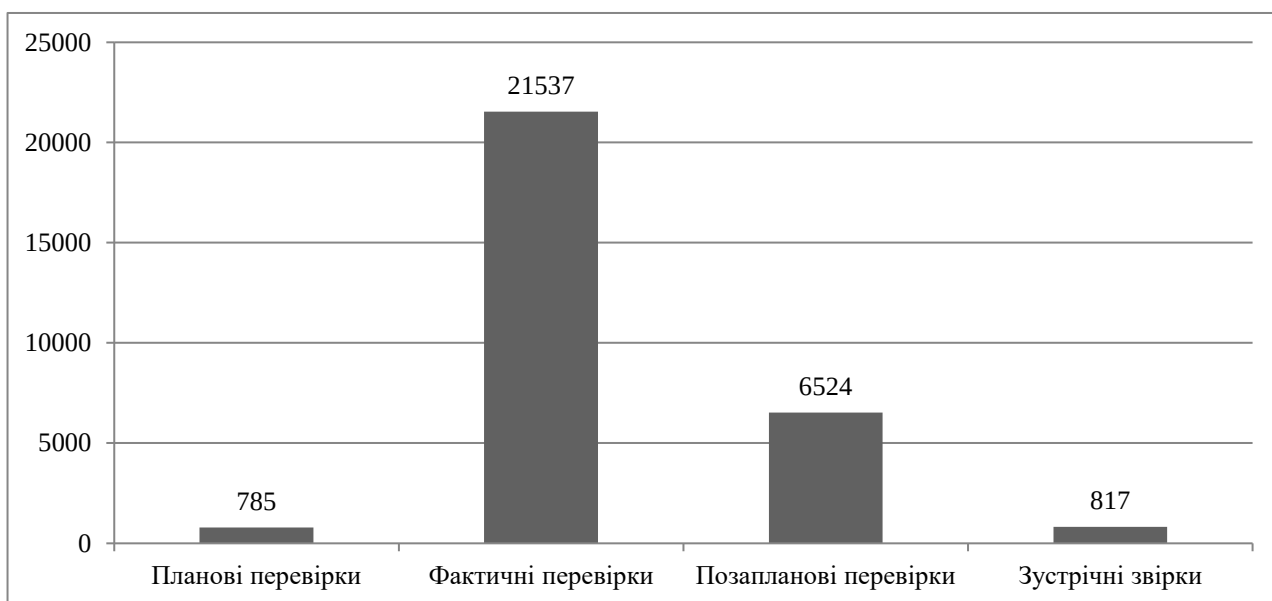

Рис. 2.4. Кількість контрольних заходів ДПС України в 2022 році
Джерело: [19]

Також ДПС України забезпечувала інформаційну підтримку органам Державна служба України з питань праці в межах проведення кампанії із виявлення неоформлених працівників. Так, під час кожної 10 фактичної перевірки було виявлено порушення трудового законодавства, а більше тисячі осіб оформили працівників на роботу під час таких заходів. Відбувався контроль за порушеннями проведення розрахунків в сфері грального бізнесу,

при цьому ДПС було проведено 66 перевірок, а прогнозована сума штрафних санкцій становила 85,7 млн гривень. В межах контролю за порушеннями проведення розрахунків в сфері обміну валют було здійснено 1 964 перевірки, а очікувана сума штрафів становила 44,4 млн гривень.

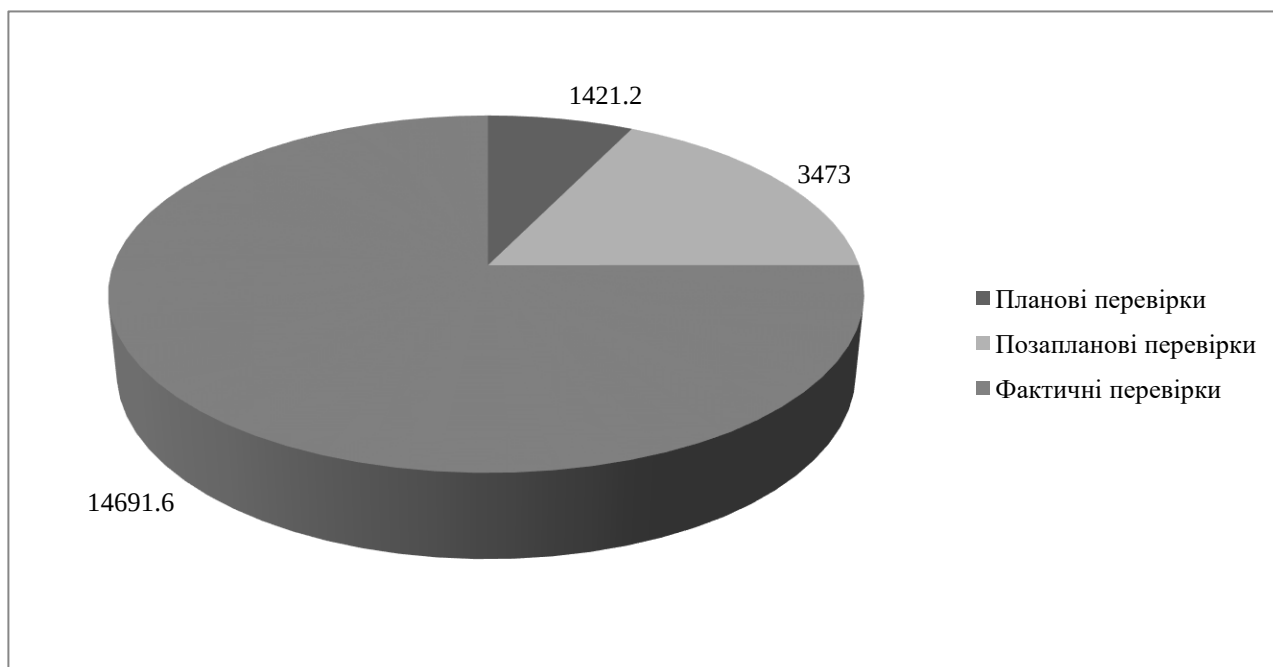

Рис. 2.5. Донарахування податкових зобов'язань за видами перевірок, млн. грн

Джерело: [19]

Отже, результати контрольних заходів ДПС України представлені наступним чином [19]:

- 1) Продаж підакцизної продукції без марок акцизного податку або із підробними марками – 535 випадків на 13,6 млн грн;
- 2) Вилучено контрафактної підакцизної продукції – 544 випадки на суму 11 млн грн;
- 3) Виявлено 332 випадки на суму 14,2 млн грн не відображення у чеках РРО/ПРРО марок акцизного податку;
- 4) Виявлено 1 944 випадки порушень трудового законодавства, із них 1 109 – це неоформлені працівники.

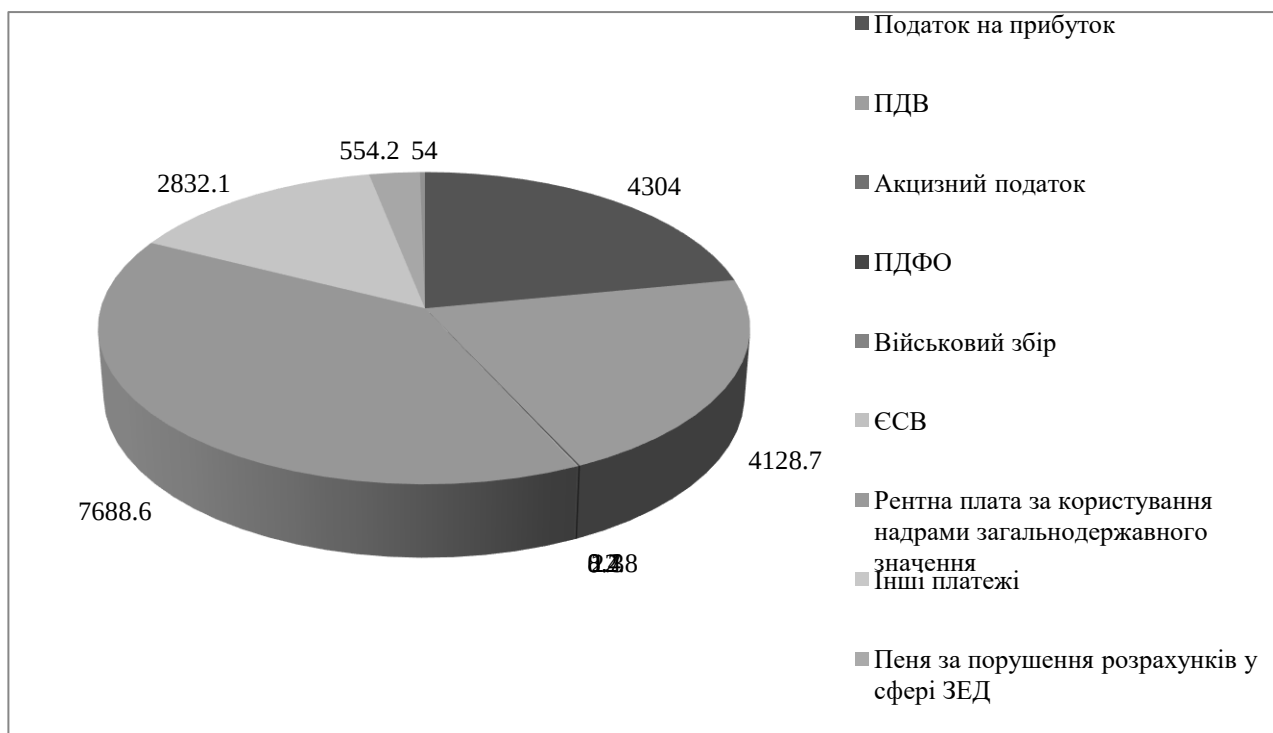

Рис.2.6. Види нарахувань податків, зборів, інших платежів, млн. грн
Джерело: [19]

ДПС України було досягнуто значного прогресу у сегменті запровадження Е-аудиту. Для цього протягом 2022 року було здійснено розробку й затвердження Технічних вимог та проект Договору для закупівлі файлу XSD (схеми XML-документів). Зроблений детальний технічний опис елементів стандартного аудиторського файлу (SAF-T UA) файлу XSD. Так з липня 2022 року платники податків мають можливість завантажувати файл XSD на вебпорталі ДПС України. До прикладу, SAF-T є компонентом цифрової трансформації податкового аудиту, що діє в більш як 10 країнах світу [2].

Протягом 2015 – 2022 років 1 014 платників чи 20 % від загальної кількості, які звітують подали 2,3 тис. декларацій (уточнюючих) із податку на прибуток, за наслідками яких добровільно збільшили фінансовий результат на 30,5 млрд гривень. Такі дані вплинули на зростання нарахувань із податку на прибуток у сумі більше 2,8 млрд грн й зменшення від’ємного значення об’єкта оподаткування на 10,7 млрд грн. Незважаючи на воєнний стан, впродовж 2022 року платниками податків подано 0,4 тис. декларацій (уточнюючих), за результатами яких підвищено фінансовий результат на 4,9 млрд грн чи 30 % від

коригувань за 2020 – 2022 роки. Також за рахунок проведених коригувань із трансфертного ціноутворення та в зв'язку із внесенням змін до Податкового кодексу України, що почали діяти на початку 2021 року, платниками податків додатково сплачено 230 млн грн податку на репатріацію із доходів, що прирівнюються до «конструктивних дивідендів». В 2022 році було отримано 1 306 повідомлень про набуття у власність, реєстрацію й продаж чи ліквідацію іноземної контрольованої компанії або утворення без статусу юридичної особи, з них 1 278 – від фізичних осіб – резидентів України й 28 – від юридичних осіб – резидентів України.

Незважаючи на війну, неможливість вести бізнес в деяких регіонах, законодавчі обмеження щодо можливостей використання заходів стягнення податкового боргу, які призвели до його приросту в сумі 39,3 млрд грн., в тому числі в регіонах із тимчасово окупованими територіями та тими, де ведуться бойові дії - на 8,6 млрд грн, органами ДПС України протягом 2022 року забезпечено погашення податкового боргу до зведеного бюджету на 13,8 млрд грн, в тому числі за рахунок надходжень від заходів стягнення – на 6,1 млрд грн. В межах кампанії одноразового добровільного декларування в 2022 році фізичними особами належних їм активів й сплати одноразового збору до бюджету було задекларовано активів в сумі 4,7 млрд грн й збору в сумі 290,8 млн грн. В межах роботи із протидії відмиванню доходів, отриманих злочинним шляхом, до Державної служби фінансового моніторингу України передано матеріали про 100 % виявлених підозрілих фінансових операцій. Їхня кількість збільшилася на 22 %, якщо в першому півріччі 2022 року було 1 983 ПФО, то у другому – 2 412. Складено аналітичних матеріалів із ознаками кримінальних правопорушень на 78 % більше, зокрема за I півріччя 2022 року – 502, а за II півріччя – 896.

У результаті оптимізації діяльності ДПС України, послідовного аналізу ситуації й вмілого та своєчасного застосування управлінських рішень протягом 2022 року органами ДПС в умовах воєнного стану вдалося забезпечити надходження до Зведеного бюджету України, а саме на 1,1 трлн гривень, що є

на 98,2 млрд грн. чи на 9,9 %, більше аніж в 2021 році. Зокрема, позитивна тенденція також спостерігалася щодо надходжень до державного бюджету – це 698,7 млрд грн, яке на 46,6 млрд грн. чи на 7,2 %, більше аніж за 2021 рік. Надходження до місцевих бюджетів в 2022 році на 51,5 млрд грн більше порівняно із 2021 роком: 392,7 млрд грн в 2022 році проти 341,2 млрд грн за 2021 рік (табл.2.2).

Таблиця 2.2

**Податкові надходження до Державного бюджету України протягом
2018-2022 р. (млн. грн.)**

Показник	2018	2019	2020	2021	2022
Податкові надходження, всього	753815,6	799776,0	851115,6	1107090,9	949764,4
Податки на доходи, прибуток та збільшення ринкової вартості	188624,1	217040,4	225976,3	285307,0	265477,1
Податок на доходи фізичних осіб	91741,8	109954,0	117281,3	137555,2	148427,3
Податок на прибуток підприємств	96882,3	107086,3	108695,0	147751,7	117049,9
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	45265,7	46746,9	52475,7	80749,4	85365,0
Внутрішні податки на товари та послуги	493360,6	502048,1	538896,2	698940,4	569353,8
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів	71143,8	69897,1	80449,3	82858,4	60699,1
Акцизний податок з ввезених в Україну підакцизних товарів	47708,6	53460,8	57846,9	79592,8	41653,8
Податок на додану вартість з вітчизняних товарів (з урахуванням бюджетного відшкодування)	79130,9	88929,8	126486,6	155774,8	213948,0
Податок на додану вартість з імпортованих товарів	295377,3	289760,4	274113,5	380714,4	253053,0
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	27076,6	30086,0	30460,5	38177,2	26246,0
Ввізне мито	26560,4	29855,4	30203,2	36854,9	
Вивізне мито	516,2	230,6	257,3	1322,3	
Збори на паливно-енергетичні ресурси	-6,2	-0,3	0,7	0,5	
Інші податки та збори	-505,1	3855,0	3306,2	3916,5	3322,4

Джерело: [20]

Надходження із податку на додану вартість з вироблених в Україні товарів, робіт та послуг з врахуванням бюджетного відшкодування становили 213,9 млрд гривень, а виконання розпису Міністерства фінансів України (МФУ) становить 119,1 % , що на + 34,3 млрд гривень більше. Приріст до 2021 року із ПДВ дорівнював 58,2 млрд гривень. В 2022 році платникам податків на рахунки відшкодовано 84,6 млрд грн податку на додану вартість. До загального фонду державного бюджету було сплачено податку на прибуток підприємств в сумі 117 млрд гривень. Скорочення цих надходжень порівняно із 2021 роком відбулося через значного зменшення прибутковості суб'єктів господарювання через падіння економіки. Так, за оцінкою Мінекономіки, відбулося зменшення ВВП в Україні за 2022 рік на 30,4%, падіння експорту товарів – на 35,1%, а прибутку прибуткових підприємств – на 27,7%. В 2022 році була введена спрощена система оподаткування за ставкою 2 % для третьої групи (юридичні особи), що дозволило в умовах війни підтримати роботу бізнесу й зберегти робочі місця. Даною спрощеною системою скористалися близько 53,5 тис. підприємств. Загалом по третій групі за 2022 рік надійшло 9 844,2 млн грн єдиного податку від юридичних осіб, що є більшим на 3 668,8 млн грн, тобто на 59,4 %, аніж за попередній звітний період.

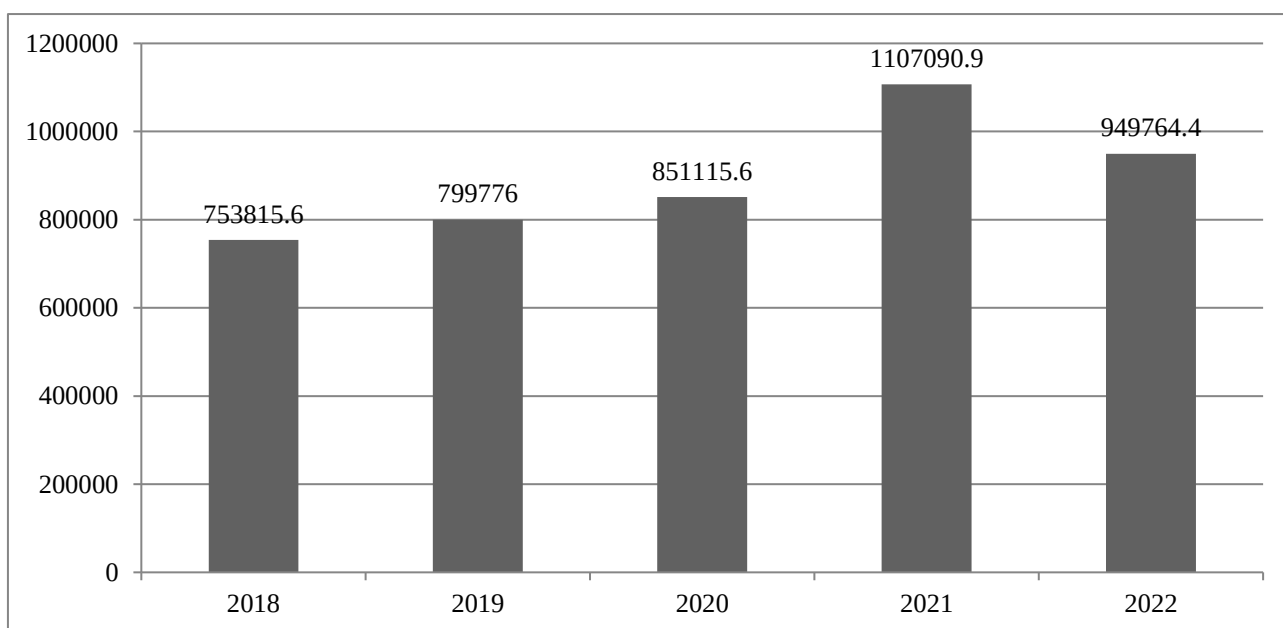

Рис. 2.7. Динаміка податкових надходжень до Державного бюджету України протягом 2018-2022 років, млн грн

Джерело: [20]

Платниками акцизного податку до Державного бюджету України в 2022 році сплачено 60 699,1 млн гривень. Порівняно з попереднім звітним періодом ці надходження знизилися на 15,1 %. Це пояснюється колом чинників: запровадженням воєнного стану в Україні, обмеженням продажу алкоголю й тимчасовою зупинкою виробництва алкогольних напоїв і тютюнових виробів; впровадженням пільг із оподаткування пального й антифорстолінгових обмежень щодо реалізації тютюнових виробів. Незважаючи на негативні наслідки для економіки, непрості умови для праці й життя людей, втрату робочого місця, до зведеного бюджету країни в 2022 році надійшло 420,7 млрд грн податку на доходи фізичних осіб та військового збору, що є на 70,9 млрд грн більше аніж за 2021 рік. Також зросли надходження єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а саме на 76,2 млрд грн.

У 2022 році в рамках цифровізації системи адміністрування податків було запроваджено Кабінет особи-нерезидента. До нормативно-правового забезпечення даної діяльності відносяться:

- Податковий кодекс України (стаття 208) [26];
- Наказ МФУ від 14.11.2014 № 1130 «Про затвердження Положення про реєстрацію платників податку на додану вартість» [33];
- Наказ МФУ від 07.12.2021 № 636 «Про затвердження Порядку електронної ідентифікації осіб-нерезидентів, які надають електронні послуги» [34];
- Наказ МФУ від 09.12.2011 № 1588 «Про затвердження Порядку обліку платників податків і зборів» [35].

Узагальнення цифрових технологій в системі адміністрування податків, зборів та інших обов'язкових платежів представлено в Додатку Б.

Протягом 2022 року для цифровізації системи адміністрування податків були реалізовані такі дії як забезпечення розробки електронної форми заяви про реєстрацію (перереєстрацію), забезпечення можливості подання заяви про реєстрацію через VAT - кабінет, впровадження реєстрації (перереєстрації)

платником ПДВ та інформування особи-нерезидента про реєстрацію, забезпечено оприлюднення переліку осіб-нерезидентів.

Станом на кінець 2022 року було зареєстровано 84 осіб-нерезидентів платників ПДВ, із них 72 – це обов’язкова реєстрація та 12 – необов’язкова. Усі 84 осіб-нерезидентів подали декларацію. Загальна сума їхніх сплачених податкових зобов’язань становила 4,3 млрд грн. Також у 2022 році було реалізовано Дія Сіті, зокрема допрацьовано було ІКС ДПС: розроблено та реалізовано 6 вебсервісів для передачі Мінцифри інформації під час розгляду заяв про набуття статусу резидента Дія Сіті або під час перевірки відповідності резидента Дія Сіті вимогам законодавства, забезпечено розробку електронної форми Заяви про перехід юридичної особи на оподаткування як резидента Дія Сіті – платника податку на особливих умовах або відмову від такого оподаткування та схем контролю документа, забезпечено приймання та обробку заяв на обрання спец режиму оподаткування.

3. Аналіз зацікавлених сторін в розвитку цифровізації системи адміністрування податків

Специфіка відносин із стейкхолдерами полягає в тому, що вони зосереджені не лише в управлінській, але й в соціально-економічній сфері діяльності держави. Тобто вплив стейкхолдерів як зацікавлених сторін на певні об’єкти варто описувати за наступною схемою: вплив зацікавлених сторін дорівнює влада x користь [28]. Тобто модель взаємодії держави й податкових органів та платників податків передбачає взаємну ініціативу сторін щодо визначення всіх аспектів взаємодії, що спрямовані на вирішення проблем у сфері оподаткування на принципах стейкмаркетингу. В системі адміністрування податків стейкхолдерами варто розуміти таких осіб чи такі групи осіб, що зацікавлені у надходженні фінансових ресурсів, що достатні для виконання функцій держави, забезпечення соціально-економічного розвитку

держави й регіонів. Особлива роль у процесі формування нормативної податкової поведінки суб'єктів підприємницької діяльності належить саме місцевим органам самоврядування, що мають перейти від вирішення оперативних завдань у сфері податкової політики до реалізації стратегічних завдань фінансового регулювання відносин із платниками податків. Їх діяльність має більш повно враховувати інтереси суб'єктів господарювання відповідно до специфіки регіону й інших внутрішніх зацікавлених сторін.

У процесі цифровізації системи адміністрування податків із точки зору налагодження партнерства, органи державної адміністрації й місцевого самоврядування мають сприяти просуванню інтересів платників податків, реалізовувати стратегічні плани розвитку підприємств, розширювати власні фінансові можливості для підвищення соціально-економічного розвитку країни в цілому. Спираючись на систематизацію й аналіз існуючих в світовій практиці моделей організації податкових відносин у рамках реалізації концепції стейкмаркетингу для формування нормативної поведінки суб'єктів підприємницької діяльності варто врахувати наступні особливості сучасної податкової політики:

1) сучасна податкова система надає перевагу моделям податкового контролю, тоді як в багатьох розвинутих країнах вони зосереджуються на моделях партнерства або зацікавленості;

2) є потреба трансформувати податкові відносини у клієнтоорієнтовану модель, що заснована на розширенні можливостей для більш відкритого обміну інформацією із стейкхолдерами для вирішення спорів та надання нових можливостей для взаємодії платників податків та держави для усунення невизначеності у контексті вирішення податкових питань, що можуть викликати суперечки;

3) формується модель організації податкових правовідносин, яка базується на подальшому податковому контролі й зацікавленості податкових органів в застосуванні заходів адміністративного й податкового переслідування.

Рис.3.1. Стейкхолдери (зацікавлені сторони) в розвитку цифровізації системи податкового адміністрування

Джерело: [47]

Детальна характеристика стейкхолдерів в процесах цифровізації системи адміністрування податків представлена в табл. 3.1. Основними стейкхолдерами в даній діяльності є: платники податків та інших обов'язкових платежів, Державна податкова служба України як орган регулятор, територіальні органи ДПС України, а також органи державного управління та місцевого самоврядування. Структура процесу формування податкової поведінки суб'єктів підприємницької діяльності на принципах стейкхолдерів включає три взаємопов'язані підсистеми, які характеризують її внутрішній зміст:

1) інформування податкової поведінки внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів, яке забезпечує актуалізацію їхніх потреб, ціннісних орієнтацій й

системи очікувань, яке в свою чергу сприяє мобілізації податків та зборів до бюджетів різних рівнів;

2) формування податкової поведінки захисників інтересів, яке забезпечує повноту та своєчасну сплату податків й зборів до бюджетів, захист інтересів платників податків, адвокацію й консультування;

3) формування податкової поведінки інших регулюючих сил, які впливають на інші групи взаємодії, формують правові рамки податкової політики, сприяють виявленню інтересів й ціннісних орієнтирів платників податків, формування суспільної думки щодо податкової політики та податкового навантаження.

Таблиця 3.1

Стейкхолдери цифровізації системи адміністрування податків

№ з/п	Стейкхолдери	Інтереси зацікавленої сторони	Основні напрямки впливу та ресурси, що використовуються	Ступінь залученості до взаємодії
1	Платники податків та зборів	Прозора система оподаткування, зрозумілі процедури, оптимальне податкове навантаження	Масовість, комунікація з податковими органами в інформаційному середовищі	Інформування на всіх етапах реалізації податкових правовідносин
2	Державна податкова служба України	Реалізація податкових правовідносин, формування державної податкової політики	Державний орган з певними повноваженнями в сфері податкової політики	Опитування, інформування платників податків, залучення до обговорення певних питань, співпраця
3	Територіальні органи ДПС	Забезпечення справляння податків і зборів, формування доходної частини державного та місцевих бюджетів	Державний орган з певними повноваженнями в сфері податкової політики	Опитування, інформування платників податків, залучення до обговорення певних питань, співпраця
4	Органи державного управління та місцевого самоврядування	Фінансування програм соціально-економічного розвитку територій, створення сприятливих умов ведення підприємницької діяльності	Державний орган з певними повноваженнями в сфері податкової політики	Виявлення потреб громадян, формування стратегічних напрямів розвитку, розробка

				програм підтримки
--	--	--	--	----------------------

Джерело: [47]

Тобто забезпечення прозорості й відкритості, ефективна співпраця й взаємодія із інститутами громадянського суспільства являється важливим аспектом діяльності всіх вище зазначених стейкхолдерів. Саме збіг інтересів бізнесу та державної податкової служби сприяє своєчасному виявленню й оперативному вирішенню проблем, що хвилюють бізнес спільноту. Державна податкова служба має розвиватися, діджиталізуватися і впроваджувати податкову культуру європейського зразка на засадах партнерства влади, бізнесу та громадськості. Це не лише ефективне адміністрування податків, але і аналіз й спільне вирішення найважливіших податкових проблем, розробка рекомендацій та надання необхідних ґрунтовних пропозицій. Важливо розуміти, що успішність функціонування вітчизняної податкової сфери залежить не тільки від підвищення податкового контролю, але й від побудови надійної моделі взаємодії між платниками податків та державою, що відзначатиметься довірою обох сторін податкових відносин.

В процесах цифровізації системи адміністрування податків, податкові органи мають бути справедливими й пропорційними в своїх обов'язках щодо платників податків, що висловлюють готовність співпрацювати, зберігати документи, що відповідають вимогам чинного податкового законодавства, чесно відображати їх доходи, а також вчасно сплачувати податки, допомагати роз'яснювати складні закони для потенційних платників й зберігати конфіденційність фінансового становища платників податків, при цьому звести витрати на оподаткування суб'єктів господарювання до мінімуму.

4. Цілі розвитку цифровізації системи адміністрування податків

З огляду на затверджені Міністром фінансів України цілі діяльності Державної податкової служби України на 2022-2023 роки, які представлені на рис.4.1 із врахуванням дії воєнного стану, для вирішення проблеми щодо побільшої цифровізації в системі адміністрування податків, основними цілями подальшої діджиталізації податкової системи є досягнення ефективного адміністрування податків, зборів та інших обов'язкових платежів, при цьому забезпечити інтереси всіх стейкхолдерів та сформувати імідж ДПС України європейського зразка із високим рівнем довіри в суспільстві.

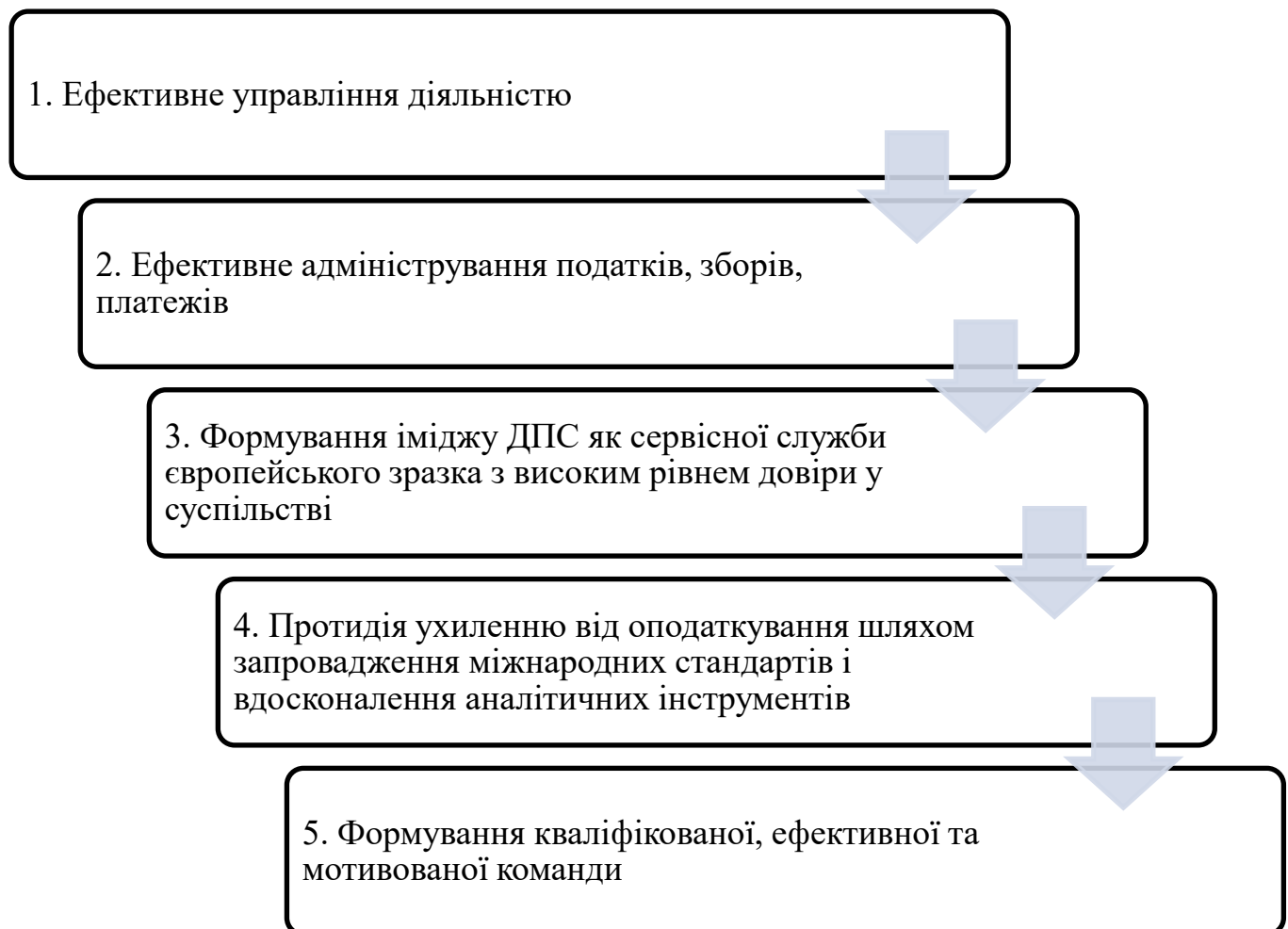

Рис.4.1. Цілі ДПС України, які затверджені Міністром фінансів України на 2022-2023 роки

Джерело: [18]

5. Оцінка індикаторів розвитку цифровізації системи адміністрування податків в Україні

Система індикаторів впливу цифрових технологій на розвиток адміністрування податків є інструментом виявленням внутрішніх та зовнішніх загроз, попередження критичних ситуацій й своєчасне їхнє усунення для досягнення встановлених цілей. Індикаторами є статистичні показники розвитку економіки країни, що найбільш повно характеризують явища та тенденції у економічній сфері. Результати індикаторів впливу цифрових технологій на систему адміністрування податків представлено на рис. 5.1. у прив'язці до конкретно встановлених цілей.

Рис.5.1. Основні індикатори впливу цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків

Джерело: [17]

Зважаючи на те, що основними цілями подальшої цифровізації податкової системи є досягнення ефективного адміністрування податків, зборів

та інших обов'язкових платежів, варто розглянути перший індикатор досягнення даної цілі, а саме кількість податків та зборів до Зведеного бюджету України в період 2018-2022 років.

Таблиця 5.1

Обсяг податків та зборів до Зведеного бюджету України, млн. грн

Показник	2018	2019	2020	2021	2022
Податкові надходження, всього	986348,5	1070321,8	1136687,2	1453804,1	1343225,0
Податки на доходи, прибуток й збільшення ринкової вартості	336083,0	392775,2	413579,0	513630,0	551234,4
Податок на доходи фізичних осіб	229900,6	275458,5	295107,3	349785,5	420672,6
Податок на прибуток підприємств	106182,3	117316,8	118471,8	163844,5	130561,8
Рентна плата й плата за використання інших природних ресурсів	50086,9	52024,9	57112,6	89318,5	94106,0
Внутрішні податки на товари й послуги	507158,0	515766,6	554450,4	716789,5	582435,3
Акцизний податок із вироблених в Україні підакцизних товарів	72695,5	71343,5	82314,9	85044,3	61130,8
Акцизний податок з ввезених в Україну підакцизних товарів	54062,3	59409,8	64366,5	87019,7	44084,4
Податок на додану вартість із вітчизняних товарів	79130,9	88929,8	126486,6	155774,8	213948,0
Податок на додану вартість із імпортованих товарів	295377,3	289760,4	274113,5	380714,4	253053,0
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	27076,6	30086,0	30460,5	38177,2	-
Ввізне мито	26560,4	29855,4	30203,2	36854,9	-
Вивізне мито	516,2	230,6	257,3	1322,3	-
Збори на паливно-енергетичні ресурси	-6,2	-0,3	0,7	0,5	-
Місцеві податки та збори	61026,4	73575,3	75686,2	89896,6	84305,1
у т.ч. єдиний податок	29564,2	35270,2	38031,0	46282,4	47226,1
Інші податки й збори	4923,4	6093,9	5397,1	5991,4	4898,0

Джерело: [20]

Динаміка обсягу податкових надходжень до Зведеного бюджету України в період 2018-2022 років представлена на рис.5.1. З 2018 року обсяг податкових надходжень зростав до 2021 року, а в 2022 році відбулося незначне зменшення, а саме до 1343225,0 млн. грн. Це пояснюється початком повномасштабного вторгнення в Україні, коли багато територій стало окупованими і бізнес просто не працював, і тим самим відрахувань до бюджетів не було. Чим більше буде

надходжень від податків та зборів, тим краще буде виконуватися бюджет країни і буде додаткове фінансування на впровадження цифрових технологій в систему податкового адміністрування.

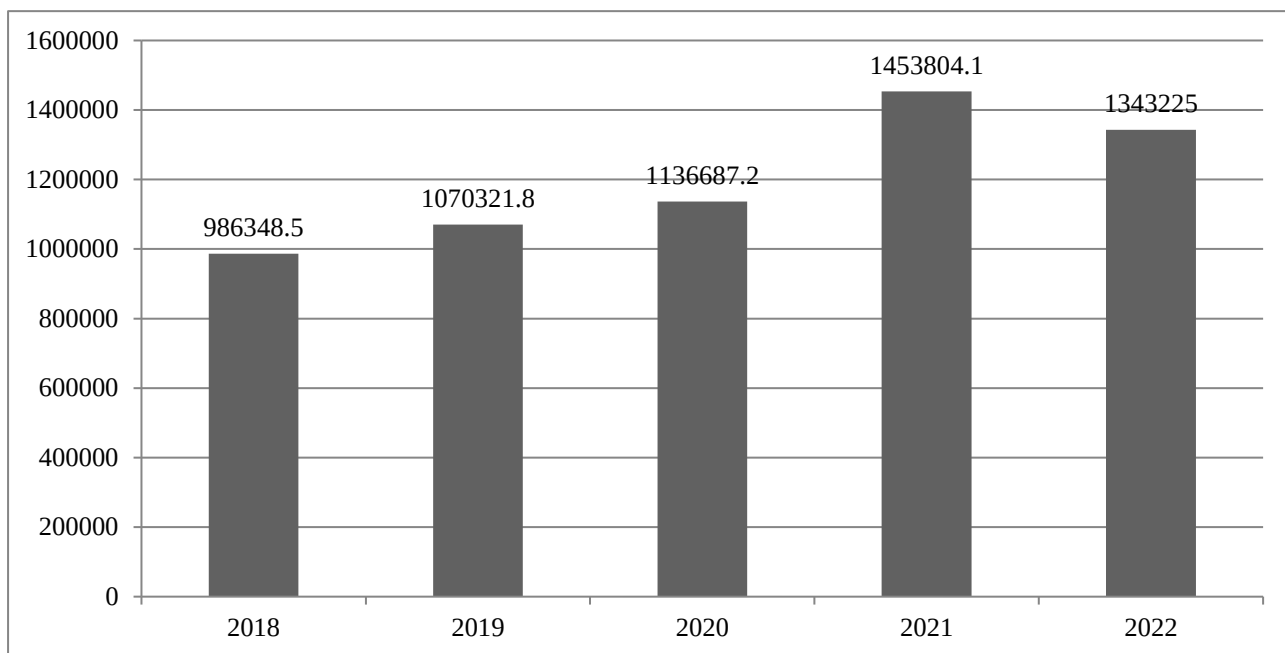

Рис.5.1. Динаміка обсягу податкових надходжень до Зведеного бюджету України

Джерело: [20]

Наступним індикатором цифровізації системи податкового адміністрування є співвідношення прямих і непрямих податків. Так прямі податки орієнтовані на обкладання доходів підприємництва або населення, тоді як непрямі спрямовані на кінцеве споживання. Саме прямі податки вважаються більш соціально справедливими із погляду платоспроможності їхніх платників, так як об'єктом оподаткування є дохід чи прибуток. Також прямі податки майже не впливають на ціни, проте зменшують доходи платників, тим самим впливаючи на обсяги інвестиційного та споживацького попиту. Разом з тим, вони не змінюють структуру попиту, на відміну від певних видів непрямих податків. Пряма залежність між сумою прямих податків та обсягом доходу сприяє зростанню можливостей для держави у регулюванні економічних процесів та вирішенні проблем соціальної справедливості за рахунок прогресивних ставок оподаткування. Однак із фіскальної точки зору вони

поступаються непрямим в стабільності надходжень, в рівномірності розподілу надходжень по окремих регіонах та у існуванні більш сприятливих умов щодо ухилення від їхньої сплати.

Ключовим чинником, що визначає співвідношення між прямими й непрямими податками, являється життєвий рівень основної маси населення, тому що низький рівень обмежує масштаби прямих податкових надходжень. Саме тому, переважання саме непрямих податків в структурі Зведеного бюджету спостерігається в країнах, які розвиваються. Виконуючи в умовах нестабільної економіки перш за все фіскальну функцію, непрямі податки одночасно мають економічний вплив на важливі макроекономічні показники, зокрема скорочують обсяги споживання та створюють можливість зменшення рентабельності майбутніх інвестицій. Прямі податки являються вагомим фінансовим регулятором соціально-економічних процесів, які є не тільки вагомим джерелом формування бюджетних ресурсів держави, проте й важливим інструментом державного регулювання доходів платників, нагромадження капіталу, інвестицій, ділової активності, сукупного споживання й інших важливих чинників цілісності, а також стабільності й розвитку суспільства. Відповідно до рис.5.2, в 2018 році була найменша різниця між прямими та непрямими податками. В Україні починаючи з 2018 року обсяг прямих податків збільшувався з кожним роком. Тобто потенціал розвитку цифрових технологій і Україні є, адже саме прямі податки є ключовим джерелом економічного розвитку країни в цілому, Чим більше буде обсягу прямих податків, тим більше буде вільних коштів на фінансування цифровізації податкового адміністрування. В 2022 році обсяг прямих податків був найбільшим, а саме 1102468,8 млн. грн, тоді як обсяг непрямих – був найменшим, а саме 240756,2 млн. грн. Протягом 2018-2022 років прямі податки переважають в структурі податкових надходжень. Це відбувається через те, що зменшуються ставки оподаткування або взагалі скасовуються, що стимулює до виходу із тіні більшості суб'єктів господарювання.

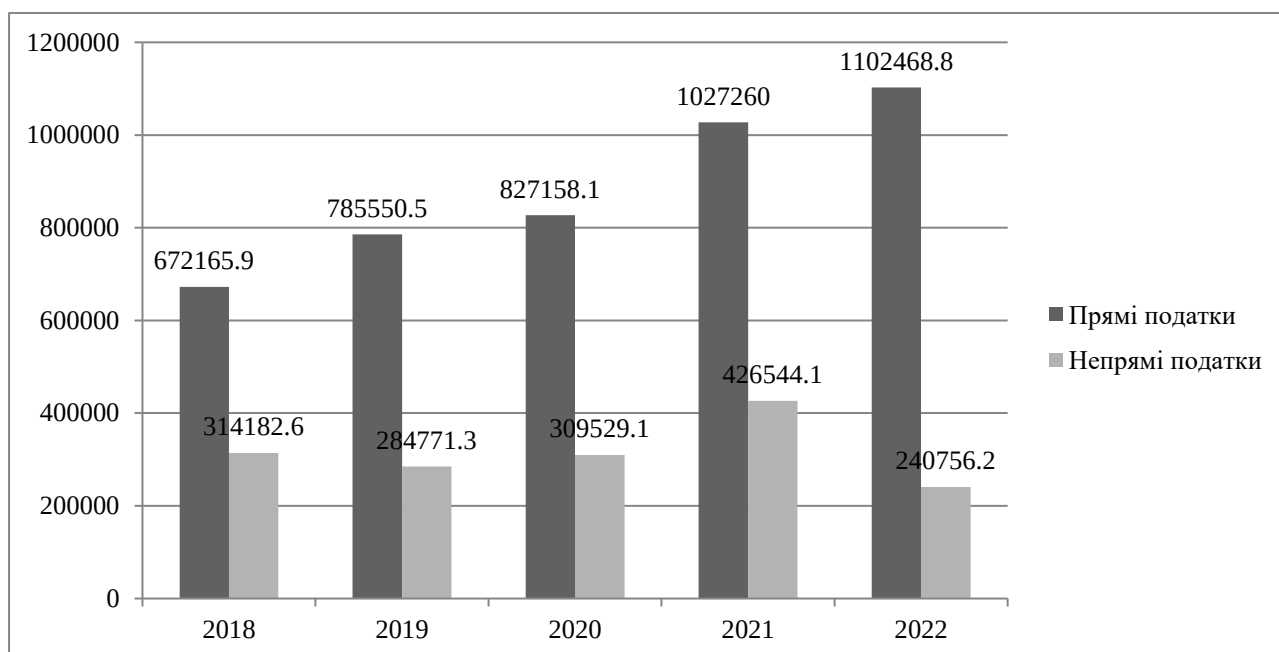

Рис.5.2. Співвідношення прямих та непрямих податків до Зведеного бюджету України

Джерело: [20]

В розвинених країнах світу переважають саме прямі податки, тобто з огляду на рис.5.2., можна сказати, що Україна відноситься саме до них. Якщо дивитися реально на сучасний стан вітчизняної економіки й менталітету громадян, то потрібно зменшувати прямі податки, а саме податок на прибуток до ставки відмивання коштів, тоді як непрямі податки мають бути на тому ж місці. Звичайно дані зміни несприятливі для добробуту населення, проте є вкрай необхідними для подальшого розвитку податкової діяльності та її цифровізації. Для того, щоб перекласти основну частину податків на бізнес, варто спочатку простимулювати його розвиток, а особливо малий і середній бізнес, а вже при його стабільному розвитку, змінити напрямок стратегії на цифровізацію.

Відношення обсягу податкових та неподаткових надходжень зведеного бюджету є індикатором, який визначає відсоток податкових надходжень в загальній структурі Зведеного бюджету України, і показує те, наскільки фінансування статей витрат залежать від їх обсягу. Протягом 2018-2022 років саме податкові надходження мають на багато більше значення, ніж неподаткові (табл.2.5).

Таблиця 5.2

**Обсяг податкових та неподаткових надходжень Зведеного бюджету
України в період 2018-2022 років**

Показник	2018	%	2019	%	2020	%	2021	%	2022	%
Податкові надходження	986348,5	83,0	1070321,8	82,9	1136687,2	82,5	1453804,1	87,4	1343225,0	61,2
Неподаткові надходження	192703,9	16,2	212789,2	16,5	234409,5	17,0	202541,0	12,2	368368,9	16,8

Джерело: [20]

На рисунку 5.3 представлена динаміка податкових та неподаткових надходжень Зведеного бюджету України в період 2018-2022 років. Відповідно до якої можна сказати, що податкові надходження відіграють важливу роль в виконанні бюджету протягом досліджуваного періоду. З кожним роком обсяг податкових надходжень зростає, однак в 2022 році зменшився. Разом з тим, в 2022 році збільшився обсяг неподаткових надходжень і становив 368368,9 млн. грн.

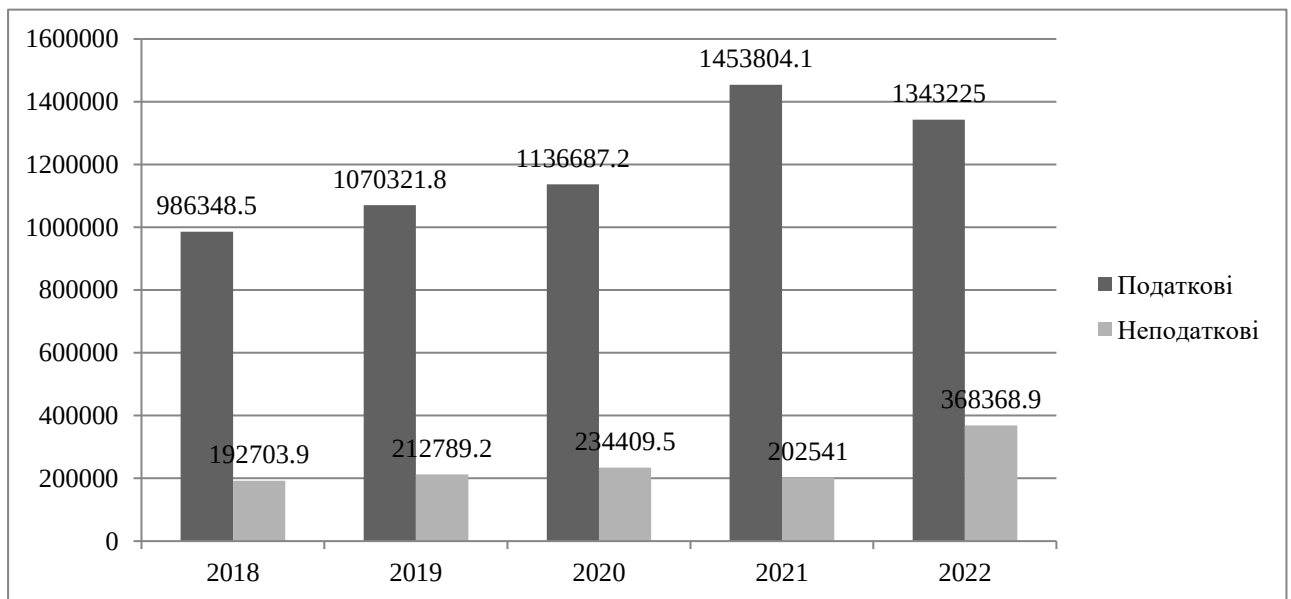

**Рис. 5.3. Динаміка податкових та неподаткових надходжень
Зведеного бюджету України**

Джерело: [20]

Наступним індикатором є дефіцит бюджету, що є майже постійним явищем в економіці кожної держави. Зокрема, в Україні дане явище є хронічним. Для населення існування дефіциту має опосередковане значення,

проте воно бере участь в поверненні залучених для покриття дефіциту коштів за допомогою сплати податків. Виконання державного бюджету України протягом 2018-2022 представлено в табл.5.3.

Таблиця 5.2

Виконання державного бюджету України з 2018 по 2022 рр, млн. грн

Період	Доходи	% ВВП	Видатки	% ВВП	Кредитування	% ВВП	Сальдо (дефіцит бюджету)	% ВВП
2018	928108,3	26.08	985842,0	27.70	1514,3	0.04	-59247,9	-1.66%
2019	998278,9	25.12	1072891,5	26.99	3437,0	0.09	-78049,5	-1.96%
2020	1076016,7	25.66	1288016,7	30.71	5096,1	0.12	-217096,1	-5.18%
2021	1296852,9	23.75	1490258,9	27.30	4531,4	0.08	-197937,4	-3.63%
2022	1787395,6	34.43	2705423,3	52.12	-3326,0	-0.06	-914701,7	-17.62%

Джерело: [20]

Основними причинами виникнення дефіциту бюджету є [7]:

- зменшення приросту національного доходу через економічну кризу та спаду виробництва, що є наслідком війни;
- зростання державних видатків на фінансування неекономічних сфер діяльності, а саме на державне управління та економічно необґрунтовані соціальні програми;
- падіння доходів в умовах війни та зменшення надходжень до державного бюджету через тимчасову окупацію;
- неефективний механізм оподаткування суб'єктів господарювання, коли завищений податковий тиск спричинює поступове зниження ділової активності й тінізацію економіки;
- слабкий фінансовий контроль з боку держави за цільовим й ефективним використанням бюджетних коштів;
- зростання внутрішнього й зовнішнього державного боргу.

Значний вплив на бюджетний дефіцит в Україні чинить саме безробіття. Його збільшення призводить до збільшення витрат держави. Тому зниження безробіття являється важливим напрямом скорочення бюджетного дефіциту. Рисунок 5.4 показує динаміку дефіциту Зведеного бюджету України протягом 2018-2022 років. В 2022 році даний показник мав найбільше значення, а саме 914701,7 млн. грн., що пов'язано з не простою ситуацією в Україні.

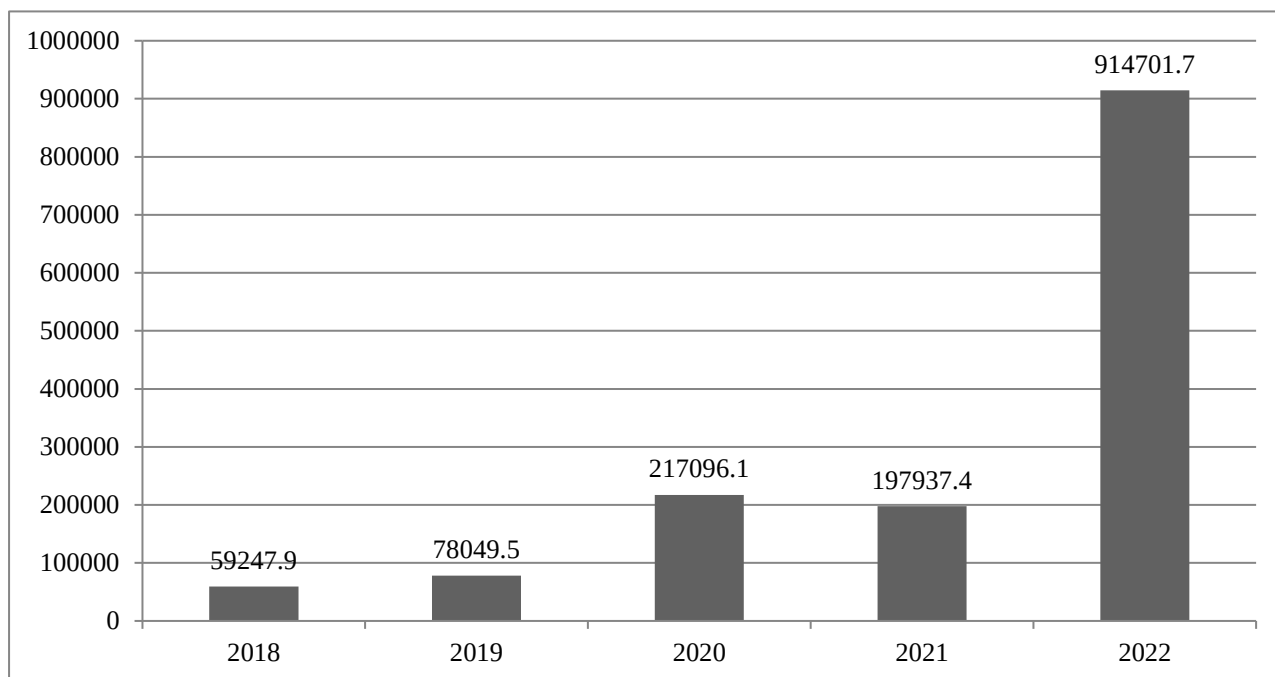

Рис. 5.4. Динаміка дефіциту Зведеного бюджету України

Джерело: [20]

Такий індикатор як рівень тінізації економіки країни, що є однією з основних причин невиконання бюджету, тобто його дефіциту є найбільшою перешкодою розвитку конкурентоспроможності держави, зростання соціальних стандартів соціального життя та інтеграції в Європейський Союз. Тінізація економіки є відображенням активної криміналізації економічних процесів в країні, високої корумпованості органів державної влади та низької правової й податкової культури суб'єктів господарювання. Вирішення цих проблем - це серйозний виклик Україні на найближчі роки.

До основних інструментів тінізації економіки в Україні варто віднести мінімізацію податкових зобов'язань, ухилення від оподаткування, а також виведення коштів за межі України, легалізацію доходів, отриманих злочинним

шляхом. За оцінками податкових органів, у 2018 році загальний обсяг тіньового сектора вітчизняної економіки становив 29% за рік, або 846 млрд. грн., з них 702 млрд. грн становила зарплата у «конвертах», 100 млрд. - виведення безготівкових коштів в готівкову форму чи на інвалютні рахунки в іноземних банках, а 24 млрд. грн - неофіційні платежі, а 20 млрд. грн. - основні кошти, матеріальні ресурси та послуги тіньового сектора. У 2019 році у тіні опинилося 28% економіки країни, в 2020 році – 30%, в 2021 – 32% та в 2022 році – 31%. Незначне збільшення рівня тіньової вітчизняної економіки відбулося на тлі «шокових» зростань цін на сировину, а саме енергоносії та сільськогосподарську продукцію, що спонукали суб'єктів господарювання знижувати ризики втрати лімітованих ресурсів в умовах зростання виробничих витрат.

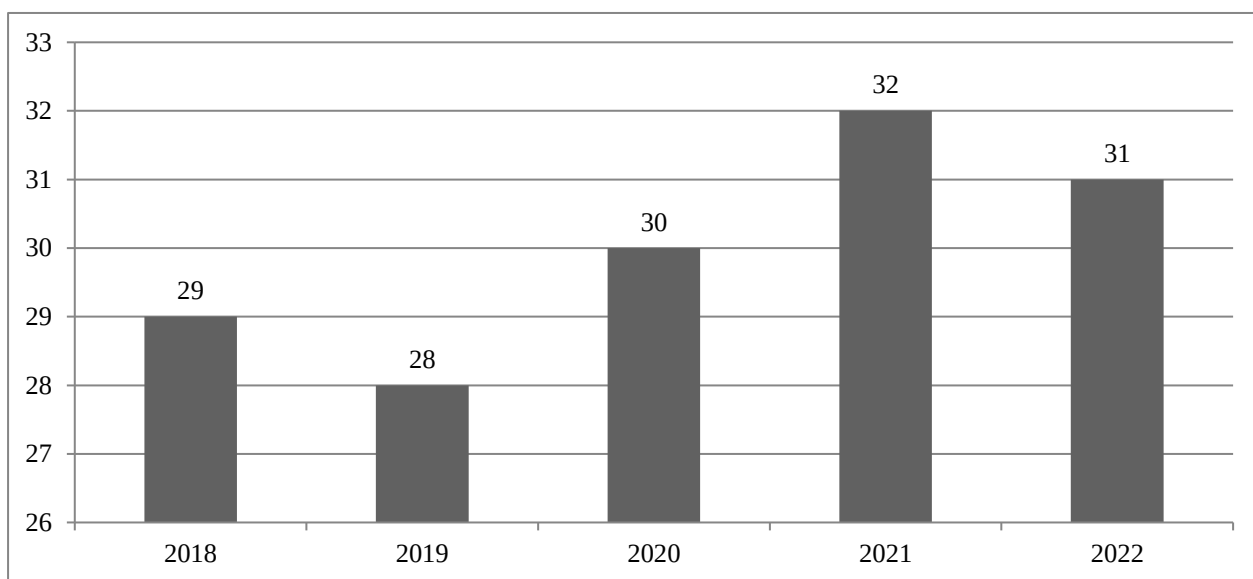

Рис. 5.5. Рівень тіньової економіки в Україні, %

Джерело: [20]

Основні наслідки тонізації економіки України можна систематизувати в певні групи, зокрема виробнича та торгівельна, інвестиційна, фінансова, бюджетна, соціальна та екологічна. Так виробнича і торгівельна – це збитки, що завдаються суб'єктам господарювання через тіньову активність на інших підприємствах, інвестиційна – це недоотримані обсяги інвестицій, фінансова – втрати економіки або суб'єктів господарювання на фінансових ринках, бюджетна – це недоотримані бюджетами усіх рівнів податкові доходи,

соціальна – це негативний вплив на доходи населення, екологічна – податки на викиди не сплачуються, а збитки, що завдані екологічній системі не відшкодовуються.

Відтік капіталу - це стихійне вивезення капіталу юридичними та фізичними особами за кордон для більш надійного та вигідного їхнього вкладення, а також для уникнення високого оподаткування та втрат від інфляції, яке є нерегульоване державою. В 2022 році через військові дії Національний банк України уточнив обмеження на транскордонні операції громадян для запобігання непродуктивному відтоку капіталу із країни в умовах воєнного стану (рис.5.6). Відповідно до яких, фізичні особи матимуть змогу купувати активи, що безпосередньо конвертуються на грошові кошти й належать до операцій «quasi cash», використовуючи тільки власну іноземну валюту, в межах ліміту 100 тис. грн на місяць. Такий ліміт також поширюється на транскордонні P2P-перекази.

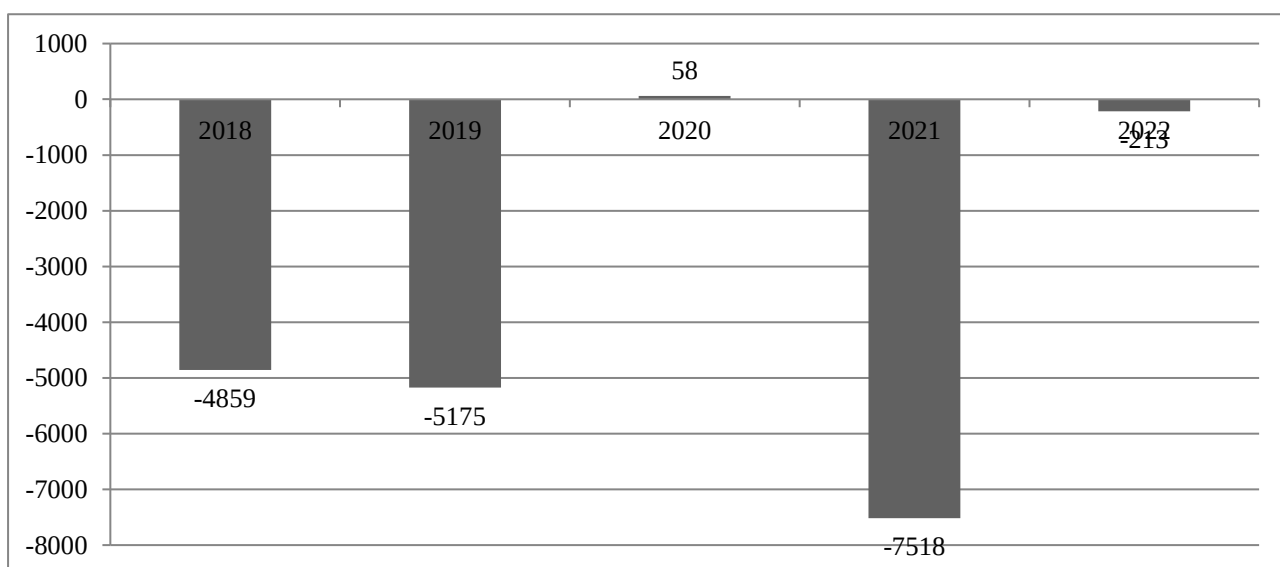

Рис. 5.6. Динаміка відтоку капіталу за кордон в період 2018-2022 років

Джерело: [20]

Останнім індикатором впливу цифрових технологій на систему адміністрування податків є рівень податкової культури та оцінка діяльності Державної податкової служби України. Вплив податкової культури на розвиток цифровізації оподаткування є вирішальним. Беручи за основу підхід щодо

розвитку, варто зазначити, що проблемна ситуація у контексті низької податкової культури полягає у:

1) соціальному протиріччі, що склалося між потребою у соціально справедливому розподілі та перерозподілі доходів у суспільстві й широким розповсюдженням девіантних форм податкової поведінки;

2) протиріччі між інтересами держави, що спрямовані на регулювання соціально-економічних процесів за допомогою оподаткування, й низьким рівнем життя більшості населення, що різко погіршується в умовах війни та значної питомої ваги тіньової економіки.

Податкова культура є складником загальнонаціональної культури, тобто правової, економічної, політичної та фінансової, а отже, містить [5]:

1) знання своїх прав та обов'язків в процесі сплати податків, удосконалення знань та розуміння податкових наслідків господарської діяльності;

2) усвідомлення громадянами усієї важливості для держави сплати податків, оцінювання соціальної корисності податкового законодавства та формування власного ставлення до податкової політики, діяльності податкових органів як представників держави;

3) уміння користуватися правовим інструментарієм в практичній діяльності, своєчасне подання податкової звітності та дотримання етичних норм у спілкуванні із працівниками контролюючих органів.

В 2022 році Державна податкова служба України отримала високу оцінку від платників податків відповідно до результатів Глобального опитування щодо оцінки діяльності в рамках проекту міжнародної технічної допомоги «Шведсько-українське партнерство для сучасної й ефективної податкової служби – METS», яке підтвердило високий рівень довіри й позитивне сприйняття служби із точки зору платників податків: Саме 88 % респондентів вважають особливо актуальним використання сервісів в період воєнного стану; А 75% респондентів довіряють професіоналізму, якості роботи й мають високий рівень довіри до органів Державної податкової служби [3]. Також вже

багато років електронний кабінет ДПС України, Дія, Контакт-Центр визнані найзапитуванішими електронними каналами зв'язку із службою, яке є одним з найкращих процесів цифровізації в Україні. Податкове регулювання Європейського Союзу для України є гарним прикладом, і якщо його дотримуватися, можна подолати шлях від бідності до заможності, а також вдосконалити та пришвидшити процеси цифровізації податкової діяльності.

На сьогодні, Україна взяла курс на тотальну діджиталізацію стосунків платників податків із податковими органами. Дана політика передбачає, зокрема, мінімізацію безпосередніх контактів між учасниками відповідної комунікації, зменшення рівня дискреції під час визначення податкових зобов'язань та електронний податковий аудит. Майбутня система електронного податкового аудиту, яку в планах є запровадити із 2025 року, ґрунтується на профілізації платників податків, і передбачає, що приблизно 80% з них входить до «зеленої» категорії й не піддаватиметься ретельним податковим перевіркам. На сьогодні, відбувається активне впровадження системи CRS, що має забезпечити повний автоматичний обмін податковою інформацією між вітчизняною податковою службою й податковими службами інших країн. Вітчизняна податкова служба продовжує курс на стимулювання платників податків до добровільного декларування, тим самим підвищує ефективність роботи контакт-центру та електронного кабінету платника податку. Електронне адміністрування ПДВ - це система, що реально працює в Україні. Існують ще деякі ускладнення у разі касових бюджетних розривів, однак на даний час ситуація із блокуванням податкових накладних значно покращилася. Також одним з ефективних рішень керівництва було запровадження автоматичної системи управління податковими ризиками у практику діяльності ДПС.

Отже, всі вище проаналізовані індикатори впливу цифрових технологій на розвиток системи адміністрування податків є взаємопов'язаними та залежними між собою. Варто виділити тісний зв'язок між співвідношенням прямих й непрямих податків та рівнем податкової культури. Оскільки саме податкова культура, яка впливає на ефективність збирання податків, масштаби

ухилення від сплати, разом із іншими чинниками створює сприятливі умови для збільшення ролі прямих податків. Кількість надходжень податків та зборів до Зведеного бюджету України на пряму залежить від рівня корупції в країні, тонізації економіки країни, рівня безробіття, відношення обсягу податкових та неподаткових надходжень зведеного бюджету, обсягів відтоку капіталу за кордон та стану виконання бюджетів різних рівнів. Саме тому для забезпечення цілей цифровізації системи адміністрування податків та для зміцнення податкової безпеки необхідно вести постійний моніторинг зміни вище досліджуваних індикаторів, і тим самим забезпечувати виявлення, оцінювання й усунення податкових ризиків та загроз, яке сприятиме досягненню належного рівня цифровізації податкової системи України загалом.

6. Підходи щодо покращення цифровізації системи адміністрування податків в Україні

Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації» підходами до реалізації цифровізації адміністрування податків є централізація ІТ-ресурсів й ІТ-функцій Державної податкової служби України та інших центральних органів виконавчої влади, із пріоритетним використанням хмарних технологій, створенням єдиного сховища даних, а також поступовим переходом на новий рівень сервісноорієнтованих систем шляхом забезпечення доступності державних послуг в режимі он-лайн [39]. Альтернативними підходами до вирішення проблеми впливу цифрових технологій на систему адміністрування податків є.

1) створення Комітету із управління інформаційними технологіями в системі управління державними фінансами;

2) розроблення процесів взаємодії із органами Казначейства, ДПС, Державною митною службою, Державною аудиторською службою, Державною службою фінансового моніторингу України;

3) створення каталогу ІТ-сервісів, визначення ІТ-функцій, які повинні бути централізовані, та функцій, що залишаються в складі центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України .

Варто запропонувати підходи щодо покращення ситуації з системою адміністрування податків та її цифровізації, які можливо втілити на практиці, зважаючи на наявні ресурси в країні (рис. 6.1).

Рис.6.1. Підходи до вирішення проблеми впливу цифрових технологій на систему адміністрування податків в Україні

Джерело: [48]

Першим підходом є робота безпосередньо в компанії, тобто в органах Державної податкової служби України, яка дає можливість самостійно оцінити ризики за допомогою «підказок» від держави. Тобто таким чином платники податків можуть самостійно оцінити вірогідність потрапляння в списки плану-графіка проведення наприклад документальних планових перевірок платників податків. Для цього варто затвердити порядок формування такого плану-графіка та визначити критерії ризиків, на підставі яких платники податків

потрапляють до плану-графіка податкової планової перевірки спільно з Міністерством фінансів України. До такого плану-графіка мають входити платники податків, що за результатами господарської діяльності мають найбільші ризики несплати до бюджету податків й зборів. Даний нормативний акт буде розмежовувати платників податків за рівнем ризиковості: високий, середній й незначний ризик. Даний підхід є простим і включає такі дії, які може реалізувати Україна зараз:

Другим підходом є взаємодія з податковими органами, який включає:

- отримання індивідуальних податкових консультацій. На жаль, в Україні податкове законодавство сформоване таким чином, що постійно викликає питання в сумніви у трактуванні тієї або іншої норми ц складності у визначенні податкових наслідків. Саме тому дієвим механізмом мінімізації та хеджування податкових ризиків в процесі цифровізації є отримання податкової індивідуальної податкової консультації в контролюючих органах щодо конкретної господарської операції;

- моніторинг відсутності заборгованості із податків та проведення звірок щодо стану розрахунків з податків особисто у податковому органі чи за допомогою електронного кабінету платника податків;

- моніторинг показників, що застосовують в разі зупинення реєстрації податкових накладних/розрахунків коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних. Платники податків повинні мати доступ до інформації щодо переліку всіх критеріїв позитивної податкової історії платника.

І нарешті останнім третім підходом є робота із контрагентами, який включає:

- ретельний аналіз договорів та скрупульозне складання первинної документації, тому що умови договору та оформлення первинної документації безпосередньо впливають на податкові наслідки;

- перевірка благонадійності контрагента, тобто завжди потрібно перевіряти тих, із ким співпрацюєте, тому що недобросовісний контрагент може стати джерелом проблем для країни, тим самим негативно впливати на

імідж податкових органів та на цифровізацію податкової системи в цілому. Обов'язково варто перевіряти реєстр судових рішень, відкриті реєстри й бази даних, а також наявність повноважень підписанта на укладання угоди, це все активно працює в Україні, є вільний доступ до реєстрів або за допомогою portalu Dіa.

Важливо відзначити, що конкретними цілями, і відповідно потребами для їх реалізації в цифровізації системи податкового адміністрування, є [47]:

1. Цифрове самообслуговування замість бюрократії, тобто саме цифровізацію можна використовувати як засіб для зменшення кількості документів, спростити процедури, прискорити надання послуг та одержати послуг в будь-який час із будь-якого місця, тобто скоротити час на взаємодію із державою. Тобто держава матиме більше часу для регулювання більш важливих питань, особливо у військовий час. ДПС України допомагає створювати та розвивати інструменти самообслуговування для отримання послуг громадянами й бізнесом, а саме варто буде модернізувати контакт-центр, та оновити портал для платників податків, яке дозволить їм переглядати найновішу інформацію й отримувати доступ до необхідних послуг.

2. Цифрова боротьба із корупцією та тіньовою економікою, тобто цифрові технології дедалі більше забезпечують державу засобами боротьби із потенційною внутрішньою й зовнішньою корупцією та іншими незаконними діями. Цифровізація також допомагає мінімізувати людський фактор – безпосередню взаємодію із службовцями й залучення їх до процесу, яке зменшує ризик людських помилок чи спроб навмисної корупції, що допомагає спростити отримання послуг громадянами й бізнесом, а також підвищити доходи держави і зменшити частку сірої економіки. Цифрові технології для управління податковими ризиками запроваджуються для виявлення підозрілих транзакцій й діяльності в сфері управління фінансами. Так, Державна митна служба перебуває в процесі запровадження нової, автоматизованої платформи управління ризиками, яка розроблена за допомогою EU4PFM. Дана програма надає підтримку для запровадження електронного аудиту Державною

податковою службою, а для Рахункової палати України буде розроблено платформу, яка охоплює функцію аудиту. Для Державної митної служби розроблено платформу Митного аудиту, що допоможе відстежувати кроки після митного оформлення та гарантувати, що декларовані товари використовуються для тих цілей, що було задекларовано. Результати діяльності із розмитнення можуть бути використані як вихідні дані для автоматизованої системи управління ризиками й подальшої роботи, дозволяючи Митній службі забезпечити більшу прозорість і зменшити ризики, що пов'язані із корупцією, що в сукупності призведе до збільшення податкових надходжень до бюджетів різних рівнів.

3. Інтеграція до міжнародної екосистеми Державної податкової служби та виконання міжнародних зобов'язань, тобто для того щоб стати повноправним членом глобальної європейської екосистеми, варто виконувати міжнародні зобов'язання, саме роль цифрових технологій у багатьох випадках є обов'язковою. Серед найбільш показових прикладів, що запроваджуються Держмитслужбою й Податковою службою за підтримки EU4PFM, зокрема застосування NCTS (Нова комп'ютеризована транзитна система), використання якої є обов'язковим для приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту, яке спрощує загальноєвропейський транзит товарів і впроваджує автоматичний обмін податковою інформацією за стандартами CbC та CRS. Це дозволить протидіяти розмиванню податкової бази транснаціональними компаніями й усуне можливості приховувати доходи окремих платників податків в фінансових установах інших країн.

4. Автоматизація замість ручної праці, тобто підвищення ефективності податкових процесів. Тобто очікується, що цифровізація допоможе пришвидшити час обслуговування й використовувати людські ресурси не для «перекладання паперів», а для діяльності із більшою доданою вартістю. Також автоматизація дозволить економити гроші й уникати людських помилок та потенційної корупції, яке, врешті-решт, призводить до більш оптимального витрачання фінансових й нефінансових ресурсів для створення вищої доданої

вартості. Хорошим прикладом такої автоматизації процесів в Україні є Державна податкова служба, де уже був розроблений й впроваджений Єдиний податковий рахунок. Система автоматично приймає рішення про порядок покриття податкових зобов'язань, й платники податків сплачують їх на єдиний податковий рахунок, замість сплати різних податків на різні рахунки.

7. Перспективи розвитку цифрових технологій в системі адміністрування податків в Україні

З огляду на запропоновані підходи до вирішення визначеної проблеми щодо цифровізації системи податкового адміністрування в Україні, варто сказати, що основною метою держави є отримання більше інвестицій та податків при зниженні податкового навантаження на бізнес й громадян. Усі стейкхолдери мають об'єднати зусилля задля реалізації масштабних змін на основі взаємної довіри, прозорості й підзвітності. Так, для держави запропоновані підходи будуть мати як позитивне, так і негативне значення. Позитивним буде відновлення держави та відбудова економіки, створення робочих місць, переважно в приватній сфері і наповнення бюджету коштами, фінансування державних програм, вступ до Європейського Союзу, боротьба з корупцією та ефективніше використання ресурсів, зменшення відтоку капіталу за кордон. Негативним будуть такі чинники, як зменшення кількості робочих місць в державних структурах та виникнення більших ризиків.

Комплексна податкова реформа - необхідність змін, про яку говорили ще задовго до початку війни. Проте бачення моделі майбутньої податкової системи країни кардинально відрізняється у всіх стейкхолдерів. Разом з цим, Україні варто дотримуватися рекомендацій міжнародних партнерів. Так в Міжнародному валютному фонді (МВФ) однією із ключових умов нової програми кредитування є неприпустимість звуження бази оподаткування й зниження основних податкових ставок до завершення війни. Тому за цей час

Україна має напрацювати варіант фіскальної реформи, яка б влаштував усіх, насамперед – українців.

Податкова цифровізація потребує прискіпливого вивчення попереднього досвіду, уникнення своїх та чужих помилок і, звісно ж, ретельних розрахунків, які допоможуть мінімізувати ризики. Досвід багатьох країн свідчить: зазвичай, на початкових етапах реформування бюджетні надходження скорочуються, яке в умовах повоєнної України може стати неабияким фінансовим ударом для країни. Так як рано або пізно пряма бюджетна підтримка із боку міжнародних партнерів припиниться та акценти потрібно буде переносити на інвестиційну складову й збільшення обсягів розрахунків за отриманими під час війни або реструктуризованими позиками. Однак уже в середньостроковій перспективі можна очікувати на позитивні результати реформи: стрімкий розвиток бізнесу, пришвидшення зростання ВВП та накопичення внутрішнього інвестиційного ресурсу [46].

Як вже і зазначалося податки впливають на рівень корупції в країні, а реформа податкової системи має забезпечити розширення податкової бази, тому що при збільшенні відсоткової ставки податків фондовий ринок країни впаде. Тобто основним елементом для податкової системи являється найменша ставка при найширшій базі оподаткування та найменше джерело прибутку, що оподатковується. Вважається, чим менша база, тим легше ухилятися від сплати податків, і відповідно великі податкові ставки на малій базі не мають жодного сенсу.

Для держави існує потреба у більш широкому запровадженні цифровізації в податково-правове регулювання. Логічним є виокремлення двох основних напрямків:

- 1) оподаткування операцій у цифровій економіці;
- 2) запровадження цифрових технологій в адміністрування податків, зборів, обов'язкових платежів.

Розвиток технологій у системі адміністрування податків призводить до двох взаємодоповнюючих, проте протилежних за напрямком процесам: з

одного боку, відбувається зменшення тіньового сектора за рахунок технологічного розвитку податкового контролю й податкового адміністрування, а із іншого – нарощування обсягів цього тіньового сектора у неконтрольованих чи слабо контрольованих видах діяльності.

Для інших стейкхолдерів прямим наслідком цифровізації є зростання податкових ризиків, що пов'язані із ухиленням від сплати податків. Даний процес може актуалізуватися як об'єктивно в цифровому середовищі, тобто через відсутність платіжного механізму, так й суб'єктивно як свідоме ухилення від сплати податків компаніями, що свідомо користуються недосконалістю податкові механізми. Ця проблема є реальною загрозою надходженням до бюджетів держав в зв'язку із можливістю ведення бізнесу без реєстрації й фактичної присутності у країні, при веденні діяльності, яке створює додану вартість й забезпечує отримання прибутку. Проблема полягає у тому, що цифрова податкова діяльність важко контролюється та є не прозорою.

Головним завданням всіх стейкхолдерів цифровізації податкової діяльності в Україні на сучасному етапі є практично повне виключення прямої взаємодії із платниками податків й переведення усіх операцій в електронний формат, яка має розроблятися і впроваджуватися більш детально та ефективно.

В умовах цифровізації податково-правового регулювання державі варто [24]:

1) захистити платників податків від зайвих витрат, що пов'язані із податковим адмініструванням. Компаніям може знадобитися перехідний період для можливості адаптувати власні системи обліку, системи управління клієнтами й системи управління користувачами для надання даних, запитуваних національними податковими органами, або ж в корені перебудувати власну бізнес-модель. Крім того, їм доведеться платити податки у будь-якій країні, де доступні їх послуги, яке збільшує витрати на адаптацію до різних податкових систем.

2) дотримуватися справедливого підходу до суб'єктів економічної діяльності із пропорційним податковим навантаженням для того, щоб уникнути

нанесення шкоди малим й середнім підприємствам, а також стартапів. Будь-який податок на доходи може мати негативний вплив на такі компанії, так як вони є більше крихкими із фінансової точки зору, мають менше можливостей для перенесення податкових витрат в майбутньому та часто менш прибуткові чи працюють в збиток. Підвищення їхньої ефективної податкової ставки може витіснити такі компанії із ринку;

3) сприяти правовій й нормативній визначеності. Будь-які зміни у національних системах корпоративного оподаткування мають мінімізувати можливості для подвійного оподаткування, що потребує координації на наднаціональному рівні.

4) дотримуватися принципів вільної конкуренції із відсутністю будь-яких протекціоністських заходів із боку держав. Тобто обкладення цифрової економіки не має призводити до надання виборчих переваг певним секторам чи, що ще гірше, певним компаніям порівняно із іншими;

5) пом'якшувати вплив на країни із слабкою економікою, так як малі країни можуть опинитися у програшному положенні. Будь-які порогові значення доходів чи інші показники для визначення податкових прав у рамках міжнародного рішення повинні враховувати ці наслідки.

Отже, із врахуванням наведеного варто сказати, що більшість економістів розглядають в різних аспектах вплив цифрових технологій на систему адміністрування податків, при цьому акцентуючи увагу на позитивній стороні таких явищ. Немає сенсу сперечатися з тим, що запровадження сучасних технологій в сферу оподаткування створює відповідне підґрунтя для суттєвих змін в відносинах взаємодії між учасниками податкових відносин, оптимізує витрати на адміністрування податків й зборів та зменшує витрати часу на виконання податкового обов'язку. Разом з тим, існує потреба у відповідних діях із боку держави не тільки для запровадження цифрових технологій у царину оподаткування, але й розроблення дієвого правового механізму податкового адміністрування та механізму захисту податкової інформації.

8. Виклики запровадження нових підходів розвитку цифровізації системи адміністрування податків в Україні

Події останніх років в світі та в Україні показують, яке значення мають цифрові технології, які увійшли до життя та діяльності населення із Четвертою промисловою революцією. Соціум вчасно почав розробляти велику кількість програмного забезпечення, без якого б була неможливою організація дистанційної роботи підприємств й організацій підчас пандемії COVID-19 та війни. Цифрові технології є інноваційними технологіями, які потребують багато коштів для їх ефективної розробки та впровадження в будь-який вид діяльності, зокрема і податкової. Основними викликами цифровізації системи адміністрування податків в Україні є не готовність суспільства та бізнесу відповідно до запропонованих опцій. Так прогресивна автоматизація й використання робототехніки матиме наслідком порушення ринку праці, яке в свою чергу характеризуватиметься безробіттям і нерівністю доходів. Також через відсутність довіри до цифрових технологій, доступу до них й навичок до їхнього використання може збільшитися цифровий «розрив». Актуальним на даний час є виклик безпеки та порушення конфіденційності, поглиблення соціальної відчуженості, стирання етичних меж, тобто неможливість контролювати в майбутньому штучний інтелект, а також зниження культурного розвитку.

Розвиток електронних каналів взаємодії із платниками податків – є одним із головних напрямків їх взаємодії органів Державної податкової служби України. Відповідно до п. 4.1.10 ст. 4 Податкового кодексу України, ДПС поступово розширює перелік електронних сервісів, тим самим створює ще більше можливостей для реалізації принципу зручності при виконанні податкового обов'язку [26].

Перспективи цифровізації системи податкового адміністрування наведені у документах Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), зокрема зазначено, що підвищення діджиталізації й розробка нових

аналітичних інструментів значно підвищить ефективність податкового адміністрування та допоможе зменшити тягарі у більшій чи меншій мірі для різних сегментів платників податків. Таким чином, основними перспективами розвитку цифровізації системи адміністрування податків в Україні відповідно до міжнародних документів є [4]:

- запровадження більшої та детальнішої перевірки звітності через третіх осіб на прикладі інших країн - це інтеграція інформації в управлінські процеси, які надходять від фінансових посередників, інших органів державної влади, інших платників податків й інших податкових адміністрацій;

- запровадження більш надійних систем звітності, зокрема оцифрування податкових накладних, онлайн каси, побудова основних податкових правил у бухгалтерському програмному забезпеченні;

- покращене виявлення можливих невідповідностей шляхом кращого моделювання оцінювання ризиків, використання усе більших обсягів цифрових даних та передових аналітичних методів;

- удосконалення послуг для платників податків, зокрема через електронну подачу, електронну оплату, онлайн-інструменти самообслуговування й цільову допомогу, а саме онлайн-чати.

Вказані розробки полегшать роботу платників податків щодо розуміння та виконання своїх зобов'язань. Також вони сприятимуть розбудові нової моделі взаємовідносин між контролюючими органами й платниками податків, сприятиме підвищенню ефективності роботи контролюючих органів в Україні, а також економії часу й оптимізації процедур виконання податкового обов'язку.

Для подолання викликів у сфері цифровізації вітчизняної економіки в цілому та системи адміністрування податків зокрема, для такого стейхолдера як держава доцільно:

- 1) сприяти формуванню цифрової сумісності між різними країнами світу, тобто створення набору глобальних правил із огляду на економічні, політичні й культурні відмінності країн. Це передбачає розробку глобального документу для визначення доведених міжнародною практикою принципів й пріоритетів

поширення цифрових технологій, для запобігання фрагментації глобального простору й утворення цифрових «островів»;

2) нівелювання цифрового «розриву» в спосіб посилення цифрового розвитку для усіх, тобто світові лідери повинні подолати цифровий розрив між країнами, які розвиваються, й розвинутими країнами;

3) створення надійних технологій для всіх, тобто цифрові технології мають охоплювати більше людей, зменшити витрати й знизити неефективність, а особливо для малого та середнього бізнесу. Цифрові технології мають надійно запроваджуватися для усіх учасників, включаючи посилений захист конфіденційності даних, кращі системи онлайн-суперечок й алгоритми, що не дискримінують жодного із «гравців»;

4) формування фонду підтримки, кошти якого будуть спрямовуватися на розбудову цифрової інфраструктури й поширення технічної освіти, зважаючи на недостатність внутрішніх інвестиційних ресурсів та для скорочення цифрового «розриву».

Важливим для України є прийняття принципу впровадження цифрових послуг, як стандартних не тільки в податковій сфері, а скрізь, де державні послуги, процеси, системи можна реалізувати у цифровому форматі, тобто, завжди віддавати перевагу. Всі наявні паперові й аналогові процеси варто перевести в цифрові, всі нові - від початку реалізовувати у цифровому форматі. Крім того, варто стимулювати та заохочувати користувачів до цифрової взаємодії із державою. Також державі варто прийняти політику щодо наявних legacy-систем, на які часто накладають нові розробки, що спричинює використання застарілих технологій та відмінності між платформами й рішеннями у різних державних установах. Відмова, де це можливо, від застарілих розробок та створення нових цифрових платформ збільшить інтероперабельність й відкритість державних органів та суб'єктів господарювання.

ВИСНОВКИ

Сьогодні цифрові технології запроваджуються як частина бізнес-процесів, які проглядаються у всіх сферах життя, тому що, по-перше, їх експонентне зниження вартості в поєднанні із наявними хмарними послугами скорочує капіталовкладення, що необхідні для започаткування бізнесу. По-друге, їх застосування зменшує витрати, тоді як збільшує продуктивність та ефективність прийняття рішень. По-третє, вони стають дешевшими і доступнішими завдяки безкоштовному контенту й послугам, тобто користувачі сплачують тільки частину вартості, що створюється у цифровій економіці.

Цифрові технології є одним із визначальних тенденцій розвитку людської цивілізації, що формують більш інклюзивне суспільство й кращі механізми управління, розширює доступ до охорони здоров'я, освіти і банківської справи, підвищує якість, охоплення державних послуг, а також розширює спосіб співпраці людей та дає змогу скористатися більшим розмаїттям товарів за нижчими цінами. Пандемія Covid-19 та повномасштабне вторгнення довели важливість й потрібність цифрових технологій для добробуту населення, а також розвитку економіки країни в цілому. Також сучасні події показують, яке значення мають нові технології, які увійшли до нашого життя та діяльності із Четвертою промисловою революцією, як вчасно розроблено велику кількість програмного забезпечення, без якого була неможливою б організація дистанційної роботи підприємств. Досить широкими кроками йде реструктуризація компаній вбік автоматизації й цифровізації процесів виробництва, маркетингу, логістики, управління, також з'являються нові способи ведення бізнесу, виникають нові цифрові бізнес-моделі, що засновані на здатності вести діяльність дистанційно, із мінімальною фізичною присутністю або, навіть, без неї, використовуючи бази даних та штучний інтелект. Проте діюча система податкового адміністрування не може наздогнати стрімке зростання цифрової економіки, тобто діючі класичні норми корпоративного оподаткування не підходять для оподаткування прибутків, які

створюються за рахунок цифровізації, використання великих даних, виникають нові об'єкти оподаткування, що потребують перегляду та механізмів адміністрування податків. Проблема в тому, що саме цифрова економіка під час пандемії та повномасштабного вторгнення показує більш стабільні показники діяльності на відміну від традиційних галузей економіки.

Оприлюднена концепція реформи діджиталізації Державної податкової служби України, відповідно до якої система адміністрування податків має перейти на електронні сервіси, а українці – отримати податкову в смартфоні, має мінімізувати особисті контакти платників податків з працівниками ДПС та забезпечити легкий й прозорий сервіс податкового адміністрування. Проте постає проблема саме в її реалізації. Також проблемним питанням є те, що на податкову буде покладатися ще більше обов'язків, а саме це стосується заповнення декларацій замість фізичних-осіб підприємців. Перевагою для податківці буде те, що вони уже не матимуть жодних підстав для виїзних перевірок, якщо декларація перед поданням пройде онлайн-перевірку у базі даних ДПС, а платник виявить усі ризики і виправить їх. Але цифровізація відносин влади та бізнесу - це не лише дієвий інструмент у боротьбі з корупцією і створення комфортніших умов для платників. Бізнес сподівається, що Е-реформа посприє також зниженню витрат на утримання фіскального апарату та дозволить підприємцям заощадити гроші на адміністрування податків.

Провідні країни світу вже перейшли до моделі державного управління, що заснована на використанні сучасних інформаційних й комунікаційних технологій, які дозволяють підвищити ефективність надання суспільних послуг й зробити максимально прозорою роботу органів державної влади. На даний час, в Україні можна отримати електронні послуги в таких сферах як: охорона здоров'я та освіта, безпеки та суду, фінансів й податків, транспорту, підприємництва, громадянства й міграції, землі й екології, будівництва й нерухомості та соціального захисту. Цифрові технології активно використовуються в сфері податкового адміністрування. Крім традиційних

сервісів надання інформації щодо нарахування й сплати податків податкові органи акумулюють великий масив даних та надають інформацію уряду для розробки й прийняття соціально вагомих рішень. В результаті узагальнення проведеного дослідження можна сказати, що для потреб податкового адміністрування найбільш ефективним є штучний інтелект, великі дані та аналітику, а також технологію блокчейну. Саме штучний інтелект вже не перший рік використовується для зв'язку із користувачами онлайн-платформ податкових служб в режимі «24/7». Завдяки йому складні питання автоматично упорядковуються й переадресовуються спеціалістам для відповідей, при цьому забезпечуючи високу ефективність надання інформації. Із кожним роком в Україні вдосконалюють цей інструмент, доповнюють його більшими можливостями, а підчас пандемії, коли було обмежено фізичний контакт та повномасштабного вторгнення роль віртуальних податкових помічників лише посилилася. Тоді як завдяки великим даним й аналітиці, податкові органи отримали велику кількість інформації про доходи та майно платників, цифрові платежі, електронні рахунки онлайнкаси та інші. Дана інформація є корисними аналітичними даними, що поліпшить послуги, зменшить податкові помилки та сприятимуть прийняттю швидких та обґрунтованих рішень із мінімальними витратами ресурсів.

З одного боку, стратегія цифровізації адміністрування податків, зборів та інших обов'язкових платежів в Україні є корисною у забезпеченні прозорості, яке сприяє зниженню рівня ухилення від сплати податків, а також в реалізації міжнародних ініціатив щодо безпечного обміну податковими даними. З іншого боку, платники податків хочуть бути впевненими, що їх особиста інформація має належний рівень конфіденційності, безпеки й захисту, та бажають отримувати у режимі реального часу персоналізовані послуги. З кожним роком в Україні податкова діяльність все більше переходить в цифровий режим, що особливо стало актуальним в період пандемії та повномасштабного вторгнення. Державна податкова служба України у тісній співпраці з Міністерством цифрової трансформації запровадила надання електронних послуг в сфері

податкового адміністрування акцизного податку, зокрема реєстрація платника податку, запит щодо обсягу пального, стан окремого рахунку платника податку та податку на додану вартість, зокрема анулювання, перелік операцій із системи електронного адміністрування та відшкодування, а також широкого спектру електронних довідок та витягів із реєстрів. Проте цього не достатньо, потрібно більше приділяти уваги саме податковій діяльності, адже саме податки становлять левову частку надходжень до Зведеного бюджету України. До прикладу, в Україні ще не створено електронної системи адміністрування податків, яке дозволило б спростити сплату податків, мінімізувати кількість форм звітності, зменшити кількість перевірок, збільшити ефективність урегулювання податкових спорів й зменшити рівень корупції та відтоку капіталу за кордон в країні в цілому.

Основними тенденціями тотальної цифровізації адміністрування податків в Україні є: по-перше, підвищення ролі податкових органів шляхом трансформування від просто збору податків до акумулювання великої кількості даних, аналітики та надання інформації для прийняття соціально важливих рішень. По-друге, розвиток цифрових технологій дав можливість автоматизувати процеси податкового адміністрування та запровадити його у бізнес-процеси й екосистему платників податків, при цьому майже повністю виключивши людський фактор. По-третє, цифрові технології дозволили розпочати уніфікацію ідентифікаційних даних на міжнародному рівні та створити систему обміну податковою інформацією між податковими службами різних країн. Такі тенденції є актуальними та ефективними для України, особливо в період імплементації до Європейського Союзу, які також відкривають шлях до інтеграції великої кількості податкових процесів в середовище платників податків та перехід від добровільного до автоматичного комплаєнсу, тобто дотримання вимог, коли дії державних податкових служб будуть зведені лише до контролю над ризиками, а саме податкове адміністрування буде стійким й гнучким.

Зацікавленими сторонами цифровізації податкового адміністрування в Україні є Державна податкова служба України, територіальні органи ДПС України, платники податків та інших обов'язкових платежів та органи державного управління та місцевого самоврядування. Для останніх це є найбільш актуальним, адже саме від кількості податкових надходжень до їх бюджетів залежить фінансування їх потреб. Збіг інтересів бізнесу й податкових органів сприяє своєчасному виявленню та оперативному вирішенню проблем, які хвилюють бізнес спільноту. Державна податкова служба повинна постійно розвиватися, діджиталізуватися та запроваджувати податкову культуру європейського зразка на засадах партнерства влади, бізнесу й громадськості, що буде не лише ефективним адмініструванням податків, але й аналізом та спільним вирішенням найважливіших податкових проблем, розробка рекомендацій й надання ґрунтовних пропозицій. Успіх розвитку вітчизняної податкової діяльності залежить від побудови надійної моделі взаємодії саме між платниками податків й державою, яке має відзначатися довірою обох сторін податкових відносин. Розпочатий Україною курс цифровізації адміністрування податків є дуже важливим в світлі реалізації нової світової парадигми глобального податкового адміністрування та потребує всеосяжної підтримки як із боку держави, так й із боку бізнесу, фахівців ІТ й громадян, що зацікавлені в побудові нової системи сучасного ефективного податкового адміністрування, ключовою метою якого є прозорість, справедливість й безпека.

З врахуванням дії воєнного стану в країні, основними цілями подальшої цифровізації податкової системи є досягнення ефективного адміністрування податків, зборів й інших обов'язкових платежів при дотриманні індикаторів розвитку країни на належному рівні, при цьому забезпечити інтереси усіх стейкхолдерів й сформувати імідж податкових структур європейського зразка із високим рівнем довіри у суспільстві.

Основними індикаторами розвитку цифровізації системи адміністрування податків, зборів та інших обов'язкових платежів в Україні, які були

проаналізовані в даному дослідженні є кількість податків і зборів, співвідношення прямих і непрямих податків, відношення обсягу податкових та неподаткових надходжень зведеного бюджету, дефіцит бюджету; рівень тінізації економіки та корупції, рівень відтоку капіталу за кордон, а також рівень податкової культури. Кожен з вищевказаних індикаторів є важливими для подальшого розвитку податкової діяльності та країни в цілому. Також вказані індикатори є взаємопов'язані між собою та залежать один від одного.

Майбутнє податкового адміністрування прямо залежить від розвитку економіки та суспільства в країні. Крім того, завдяки цифровим технологіям стало можливим вести бізнес без присутності в такій країнах шляхом використання пошукових систем та цифрових платформ. Доходи, що отримані у такий спосіб, не підпадали під визначення бази оподаткування традиційної податкової системи, тому це стало поштовхом для перегляду існуючих правил оподаткування та руху в бік сплати податків там, де знаходиться покупець цифрової продукції. В сучасному світі, де економіка й компанії стали глобальними, податки на їх доходи теж мають бути наднаціональними та встановленими за міжнародними правилами. Розробка таких заходів - це крок в бік міжнародної податкової нейтральності, коли від оподаткування неможливо буде ухилитися. В свою чергу, це призведе до збільшення надходжень до бюджетів країни, зменшення тінізації економіки та корупції в країні, покращить податкову культуру в країні в цілому. Для України актуальним є усунення проблем, пов'язаних з ухиленням від сплати податків транснаціональними корпораціями, які здійснюють діяльність на території країни шляхом надання послуг громадянам України. Доцільним являється перегляд національних положень із оподаткування транснаціональних компаній із врахуванням нових міжнародних правил й розробка алгоритмів із виявлення нових бізнес-моделей для відслідковування компаній, які займаються цифровим бізнесом.

В Україні впроваджено чимало новацій, що відповідають вимогам сучасності, однак не усі з запропонованих нововведень є досконалими, що в подальшому може негативно відобразитися на розвитку податкової системи в

країні. До прикладу, варто покращити декількох блоків, зокрема, по-перше, електронні сервіси, тобто електронний кабінет платника податків, подання звітності виключно у електронній формі платниками податків, що здійснюють контрольовані операції, по-друге, Дія Сіті, правове регулювання якої потребує переосмислення та доопрацювання для його більш ефективної реалізації та реальної трансформації оподаткування в Україні. По-третє, оподаткування електронних послуг, варто більш чітко визначити перелік електронних послуг, які підлягають оподаткуванню, так як такий перелік відкритий та може бути підданий занадто широкому тлумаченню.

Основними напрямками підвищення ефективності податкового адміністрування віднести під впливом глобальної цифровізації є створення єдиної бази даних, яка відбиває взаємодію податкових органів із платниками податків, яких можна контролювати у оперативному режимі по сплаті податків та зборів. Створення такої бази має ґрунтуватися на інформаційній і економічній безпеці держави та бізнесу, а також захисту персональних даних у цифровому просторі. Важливим для України є побудова моделі партнерських відносин із платниками податків, тобто варто забезпечити платників податків якісною інформацією про розвиток та запровадження інформаційних технологій, необхідність їхнього використання, яке значно підвищить якість адміністрування податків, зборів та інших обов'язкових платежів. Запровадження сучасних технологій обробки даних та їх зосередження в єдиному центрі доступу на основі принципу автоматизації дасть можливість істотно розширити можливості податкових органів у процесі адміністрування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Members of the OECD/G20 Inclusive Framework on BEPS joining the Statement as of 31 August 2021. 2021. URL: <https://www.oecd.org/tax/beps/oecd-g20-inclusive-framework-members-joining-from-digitalisation-july-2021.pdf>
2. OECD Tax Challenges Arising from Digitalisation – Interim Report. 2018. URL: <https://www.oecd.org/ctp/tax-challenges-arising-from-digitalisation-interim-report-9789264293083-en.htm>.
3. The European Commission and the Taxation of the Digital Economy. 2021. URL: <https://taxfoundation.org/european-commission-eu-digital-levy>
4. United Nations E-Government Survey, Digital Government in the Decade of Action for Sustainable Development With addendum on COVID-19 Response. 2020. 364 с. URL: <https://publicadministration.un.org/en/research/un-e-government-surveys>.
5. Барабаш Л.В., Вектори гармонізації податкової системи України у довоєнний, воєнний і післявоєнний час. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-223-4-3>.
6. Бурашнікова О.М. Міжнародний досвід цифровізації в податковій сфері. Humanities Studies. 2023. Випуск 14 (91).
7. Величко Л.К., Чорна А.М., Проблемні питання податкової системи України. Актуальні питання забезпечення фінансової безпеки держави в умовах глобалізації. URL: <http://surl.li/dotqz>.
8. Держава та платники податків: трансформаційні процеси економіки, цифровізація. URL: <https://legalforum.nlu.edu.ua/events/derzhava-ta-platnyky-podatkov-transformatyivni-protsesi-ekonomiky-tsifrovizatsiya/>
9. Е-реформа-2023: спілкування бізнесу й ДПС переходить у цифровий формат <https://news.dtki.ua/law/inspections/81720-e-reforma-2023-spilkuvannia-biznesu-i-dps-perexodit-u-cifrovii-format>
10. Жосан Г. Стан розвитку діджиталізації в Україні. Економічний аналіз. 2020. Том 30. № 1. Частина 2. С. 44-52.

11. Іванов С. В. Податки майбутнього: адміністрування в умовах цифровізації економіки. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 43, 2022.
12. Колісник А. С. Оподаткування в умовах цифровізації економіки: до питання правового регулювання. Актуальні проблеми господарської діяльності в умовах розбудови економіки Індустрії 4.0, 2021. С. 68–75.
13. Концепція реформування податкової системи України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/infografika/kontseptsiya-reformuvannya-podatkovoi-sistemi-ukraini.pdf>
14. Король С.Я., Ключко А.О. Цифрові технології в обліку й аудиті. Держава та регіони, серія: економіка та підприємництво. 2020, № 1 (112). С. 170-176. 5.
15. Луцик А., Синютка Н. Податковий інструментарій фіскальної політики в умовах діджиталізації фіскального простору. Світ фінансів. 2019. № 1/58. С. 87-97.
16. Матвейчук Л. О. Інформаційні технології і системи в державному управлінні оподаткуванням. Публічне управління та митне адміністрування. 2016. № 1. С. 77–84.
17. Місія, стратегічні цілі та пріоритети. URL: <https://tax.gov.ua/pro-sts-ukraini/misiya-ta-strategichni-tsili>
18. Наказ Державної податкової служби України від 22.11.2021 № 965 «Про затвердження місії та Стратегічного плану Державної податкової служби України на 2022 – 2024 роки» (із змінами). URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/nakazi-pro-diyalnist/77553.html>
19. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <https://tax.gov.ua/>
20. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>
21. Офіційний сайт Міністерство цифрової трансформації та розвитку. URL: <https://thedigital.gov.ua/>

22. Пархоменко А.Ю. Електронні податкові декларації в Україні та країнах Європейського Союзу. Європейські перспективи. 2021, № 2. С. 144-149.
23. Переваги та недоліки податкової реформи "10:10:10" для бізнесу. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/04/28/699587/>
24. Податкова диджиталізація. Чого чекати бізнесу в 2023 році. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/22/698331/>
25. Податкова реформа та її хронологія. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3691473-podatкова-reforma-ta-ii-hronologia.html>
26. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
27. Податковий шок: як революційна реформа зможе врятувати економіку України. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/podatkoviy-shok-yak-revolyuciyna-reforma-zmozhe-vryatuvati-ekonomiku-ukrajini-12206775.html>
28. Подольська А. А. Тенденції діджиталізації податкових процедур та їх вплив на методи здійснення податкового контролю. *Juris Europensis Scientia*. Випуск 3, 2022
29. Подольська А. А. Тенденції діджиталізації податкових процедур та їх вплив на методи здійснення податкового контролю. *Juris Europensis Scientia*. Випуск 3, 2022.
30. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування підприємницької діяльності електронних резидентів: проєкт Закону України від 18.03.2021 р. № 5270 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71471.
31. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні: Закон України від 14.12.2021 р. № 1946-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1946-20#Text>.
32. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у

податковому законодавстві: Закон України від 16.01.2020 р. № 466- IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-20#Text>.

33. Про затвердження Положення про реєстрацію платників податку на додану вартість: Наказ МФУ від 14.11.2014 № 1130. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1130Text>.

34. Про затвердження Порядку електронної ідентифікації осіб-нерезидентів, які надають електронні послуги: Наказ МФУ від 07.12.2021 №636. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/636Text>.

35. Про затвердження Порядку обліку платників податків і зборів: наказ МФУ від 09.12.2011 № 1588. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1588Text>.

36. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII зі змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>

37. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 № 851-IV зі змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>

38. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні: Закон України від 15.07.2021 р. № 1667-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text>.

39. Про схвалення Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації. Розпорядження КМУ від 17 листопада 2021 р. № 1467-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1467-2021-%D1%80#Text>

40. Разумова Г.В., Протопопова Н.А., Джанумова Л.Т. Податкова оптимізація та ухилення від сплати податків в Україні. Scientific World Journal. 2020. № 6. Part 3. Bulgaria. P. 25–30. DOI: <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2020-06-03-083>

41. Реформування податкової системи України. Міністерство юстиції України. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_11350

42. Рогова Н. В. Трансформація політики, інструментів і технологій обліку та оподаткування в умовах цифрової економіки. Фінансовий простір. 2020. № 2 (38). С. 103–116.
43. Сабіна Т.О. Реформування податкової системи України. *Studia Prawnoustrojowe* 60. Реформування податкової системи України.
44. Святаш С. В. Автоматизація податкового рахівництва у контексті створення податкової інформаційної бази для аналізу та контролю. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління. 2018. № 1. Т. 29 (68). С. 102–108.
45. Україна 2030Е - країна з розвинутою цифровою економікою. Український інститут майбутнього. URL: [https:// strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html](https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html).
46. Цифрове оподаткування. URL: https://www.ey.com/uk_ua/tax/digital
47. Цифровізація: переваги та шляхи подолання викликів. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/tsyfrovizatsiia-perevagy-ta-shliakhy-podolannia-vyklykiv>
48. Чому цифровізація громад важлива для відбудови та розвитку України. <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/05/19/700312/>
49. Чудак О.М. вплив цифровізації на адміністрування податків і зборів в Україні. *Право та інновації* № 2 (38) 2022.
50. Як бізнес бачить реалізацію податкової реформи. URL: https://biz.ligazakon.net/news/216841_yak-bznes-bachit-realzatsyu-podatkovoreformi
51. Як Україна реформуватиме податкову систему після війни. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3688038-ak-ukraina-reformuvatime-podatkovu-sistemu-pisla-vijni.html>
52. Як Україна реформуватиме податкову систему після війни. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3688038-ak-ukraina-reformuvatime-podatkovu-sistemu-pisla-vijni.html>

ДОДАТКИ